BIBLIOTECA
LITERARĂ
ȘTIINȚIFICĂ

EMIL GÂRLEANU

GAZA

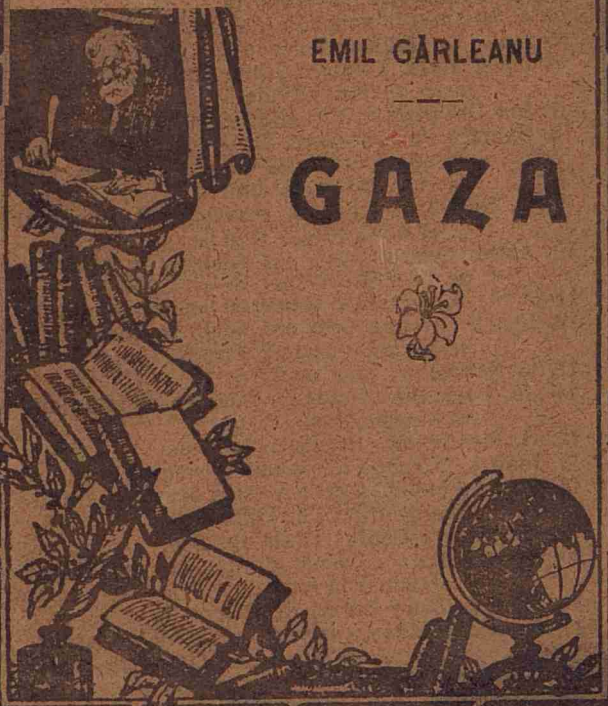

No. 76-76 bis.

EDITURA LIBR...
M-STE...
STR. L...

Prețul Lei ...

Cultura Românească" Pitagora 16, 18

NUMERE APĂRUTE:

1. Mihail Sadoveanu: Umiliții mei prietini.
2-2 bis. Constanța Marino: Nataliță, nuvele.
3. G. Galaction: La țărmul mării, reverii & note.
4. C. Nistrul: In voia valurilor, icoane din Siberia.
5-5 bis. C. Hogaș: Cucoana Marieta, nuvele.
6-6 bis. Mark Twain: Schițe umoristice traducere de Ion Trivale.
7. Ion Dragoslav: Firimiturile lui Dalib.
8. Henrick Pontoppidan: Dragoste de primăvară, roman din limba daneză, în românește de Ana-Maria G. Bottez.
9. V. Demetrius: Școala profesională Arhiereul Gherasim, nuvele.
10. Anton Cehow: Gura femeii, nuvele, traducere de L. Rebreanu.
11-11 bis. I. Agârbiceanu: O zi însemnată, nuvele.
12. Henrik Ibsen: Rosmersholm, traducere din limba norvegiană de D. N. Ciotori.
13. L. Rebreanu: Mărturisire.
14—15. Corneille: Poliect, traducere de Corneliu Moldovanu și D. Nanu.
16. G. Ibrăileanu: Brătescu-Voinești.
17. Ioan I. Mironescu: Sandu Hurmuzel.
18-18 bis. Paul Bourget: A doua dragoste, traducere de d-ra Th. Euharis.
19. Rădulescu-Codin: Ghiță Bondoc.
20. St. Ionescu: Cinematografia, cu numeroase ilustrațiuni în text.
21. Al. Cazaban: Dureri neînțelese.
22. Mauriciu Iókay: Ingerul vărsării de sânge, traducere de Vasile Al.-George.
23. C. Hogaș: Floricica.
24. Nicolae Filimon: Nenorocirile unui Slujnicar.
25. Guy de Maupassant: Răsbunarea.
26. I. Chiru-Nanov: Moara din Repezeanca.
27. F. W. Nietzsche: Așa vorbit-a Zaratustra, traducere de Eug. D. Relgis.

„CAMINUL"
BIBLIOTECĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ

EM. GÂRLEANU

GÂZA

— ICOANE CU TÂLC —

BUCUREŞTI
EDITURA LIBRĂRIEI H. STEINBERG & FIU
94, STRADA LIPSCANI 94

Tipografia „CULTURA", Câmpineanu No. 15

GAZA

Calul suflă, din greu, dealul. Năduşise. Muştele îl necăjeau, iar zăbala îi ardeà gura. Dădeà mereu din cap să-şi lărgească dârlogii, până ce călăreţul îi lăsă cu totul slobozi. Acum mergeà cu capul în pământ, cu coama împrăştiată în tot lungul gâtului, cu buza de jos spânzurând, cu mijlocul frânt. De sus cădeau într'una razele soarelui ce-i străbăteau prin păr şi-i beşică pielea. Dealul se urcà rotunjit, ca un sân, iar marginile lui se prăvăleau repezi, scufundate, acoperite de alunişuri. Unde şi unde câte un ştejar se ridica din fundul prăpăstiei, deodată, mânios par'că, dar vârful lui rămâneà mai jos de înălţimea şoselei, albe, ca un drum de moară, înnecată de colb la cea mai mică adiere de vânt. Calul se oprì câteva clipe, sufla puternic, apoi o smucitură a frâului îl sili iar să pornească în sfârşit, mai facù cei câţiva paşi de ajunse până în vârful dealului. Calul ridică puţin capul. Drumul se întindeà neted, scobrând prin mijlocul padurii care începeà să se arate mai deasă, mai bătrână. Toc-

mai în fund, târgul sticleà în soare, crucea bisericei străpungeà seninul, — în razele soarelui păreà că pâlpâe şi dânsa ca o flacără. Un vântuleţ răcoros îi înfăşură gâtul şi crupa ca într'o pânză udă. Işi încordă muşchii şi o luă în trap. Deodată, răsărita ca din pământ, o trăsură trasă de doi cai mari, negri, sbură pe lângă dânsul. Calul deabia putù să prindă scânteierea ţintelor de argint în care erau bătute hamurile. Trecerea celor doi telegari îi dădù şi mai mare putere. Apoi târgul se arătă din ce în ce, şi calul, care mai venise o dată, întrezărì par'că grajdul mic unde îl aşteptase, atuncea, eslele cu fânul proaspăt. Erà răcoare, nu se găseà măcar o ferestruică prin care să străbată căldura cât de cât. Şi în faţa lui i se părù că se ridică deodată, în fund, o esle mare-mare, în care un cal, doi, o sută, mănâncă straşnic din iarba coaptă, şi că pentru dânsul e un locşor mic deoparte. O să încapă tocmai bine.

Lovitura unei vergi îl făcù să tresară. Până la târg nu mai erà mult. Vântul iar se curmase, pădurea pe margini stăteà încremenită, arsă. Cei din urmă copaci rămaseră în urmă; la dreapta şi la stânga, câmpul, acoperit mai tot de lumânărică, se

întindeà departe, până în poalele munţilor întunecaţi. O smucitură a dârlogului din dreapta, îl îndemnă să ocolească fără întârziere, trecù şanţul pe o podişcă ce se îndoì supt greutatea lui; poticni, simţì călăreţul prăvălindu-se până peste gât; o ploae de lovituri îl făcù să-şi ia seama la mers. Câmpul par'ca îl mai înviorà. Târgul ramăsese în urmă, la stânga: mergeau aiurea. Vedenia cu eslea se şterse, cele dintâi căsuţe acoperite cu stuh, ale satului, se împrăştiau printre îngrăditurile de nuele. Câţiva purcei fugira, guiţând, din drum; un câne se luă după el lătrând amarnic; o femee se întorceà dela fântâna cu o tivgă plină cu apă pe umăr. La poarta ţarinei stătură. Stăpânul său se scoborî, desschise poarta, căci jitarul lipseà, nu mai încălecă, îi aruncă dârlogii peste oblâncul şăii de-i încordă gâtul, şi porni pe jos. In mijlocul satului, lângă biserică, se oprì. Ajunse la crâşmă. Pe laviţe, femei, moşnegi, şi câţiva copilandri, stau cu pieptul peste masă, cu capul sprijinit de mână, cu ulcelele dinainte.

Stăpânul îl duse din dos, lângă un gard, şi i legă dârlogul de un par.

Calul ramase singur. Intoarse capul dupa stăpânul care plecase grăbit. Primprejur nici un fir de iarbă, de fân, nimic; nici

lui poleià pământul. Incă o bătae de aripi.

Mai sus!

Slab de tot i se păreà ciocârliei că mai aude glasul pitpalacei. Innotà în valuri străvezii; plutind pe ele dete drumul ciripitului ei gâdilitor, ca unei grindine de mărgăritare.

Dar raza care i se topise în ochi, o chemà la ea, în înalt. In cântecul ei, paserea îi spuneà că vine. Incă o lovire din aripi şi încă una.

Mai sus!

Imbătată, paserea se ascultà singură; pentru ea şi pentru soare cântà.

I se păreà că tremurările cântecului ei umpleau bolta cerului. Vroià să se simtă singură, deslipită de ţărâna pământului, — ca şi raza, în singurătatea ameţitoare a înălţimilor...

Işi avântă din ce în ce cântecul; îşi încordează mai tare puterile. Dar trupul greu par'că-i înlănţue glasul, i-l ţine închis ca într'o colivie. Ar vrea să se simtă desrobită, uşoară ca aerul, străvezie ca el.

Mai sus! mai sus!

Şi trupul mereu o trage înapoi către pământ, şi raza mereu o chiamă către înălţimi.

Intr'un avânt își pune cea din urmă putere și, deodată, se simte, în sfârșit, slobodă, desfăcută de greutatea netrebnică a cărnii.

Și'n vreme ce, smuigându-se, nebun de fericire, glasul se înalță singur tremurător și dumnezeesc de dulce, în înalt, trupul cade ca un bulgăre de țărână spre pământ.

VOINICUL!

L-a adus, ciobanul, de urechi, — ca pe-un biet măgar ce era. I-a pus o pocladă, pe pocladă, şeaua de lemn, şi i-a strâns chinga bine, căci aveau să meargă la târg. Apoi a început să-i îngrămădească pe spate: o sarcină, — a ciobanului; două lăvicere, — ale stăpânului; patru tivgi cu lapte, câte două de fiecare parte, sa se cumpănească; opt sedile cu brânză, patru şi patru; iar deasupra, moţ, cei doi băeţi ai stapânului veniţi la stâna din ajun, spate la spate, să nu-şi scoata ochii.

Dar pe când ciobanul, ştergându-şi sudoarea cu dosul mânii, de pe frunte, aducea poclada să o pue pe sărmanul do bitoc, un purice sari de pe mânica ciobanului pe spinarea magarului, şi-şi făcu

un locşor, sub o încreţitura a poclăzii, tocmai cât îi trebuià să fie la largul lui. „O să stau la umbră", gândeà puricele, iar ciobanul încărcà mereu. Cât erà de mic puricele, ce loc prindeà? Iar greutatea care îndoià genunchii măgarului, cum putea să-l apese?

Şi-au pornit la drum, şi-au mers zi de vara prin arşiţa lui Cuptor. Curgeau naduşelile de pe cioban; băeţii stăpânului se muiasera; iar măgarul de abia păşeà. Au trecut pe unde au trecut şi, spre seara, au ajuns la târg, şi-au poposit în ograda stapânului. Iar puricele, simţind c'au ajuns la capăt, se strecură binişor, binişor, şi hop! deodata, sare, sprinten şi odihnit, pe mâneca ciobanului.

Când dădù însă cu ochii de spinarea măgarului, şi văzù ce clădire statuse deasupra lui, ramase încremenit: „Măi, greutatea asta am dus-o eu în spate! Până acum n'am ştiut că-s aşà de voinic!" Şi priveà cu mulţumire cum descărcà ciobanul pe măgar. Iar când omul dete toate lucrurile jos, măgarul rămase cu urechile pleoştite, cu genunchii îndoiţi. Iar puricele zise, mâniat, în sine: „Uitaţi-vă ce mămăliga de dobitoc! Eu nu-s nici cât urechea lui şi nu mă plâng de câte am dus în spate, şi el,

fiindcă m'a purtat până aici, mai să cadă în bot! Ia stai, să-l înviorez puțin!" Și așa zicând, sări drept pe botul măgarului de-l pișcă până la sânge.

Măgarul tresări, dete dintr'un picior și vărsă o tivgă cu lapte. Iar ciobanul îi așternù pe spate câtevà bețe, să se'nvețe minte de altădată.

CĂLĂTOARE!...

E călătoare! A eşit din muşuroiu, furnica, şi-a pornit, cum face în fiecare dimineaţă, a pornit să vadă lumea... Ea ştia că ochii duc şi mintea întoarce; că văzând multe ştii destule, şi ai de unde da şi la alţii. Şi ce fericire să călătoreşti, dimineaţa, în revărsatul zorilor, când iarba e proaspătă supt rouă, aerul jilav de răcoare, şi când, pe cer, se prelinge lumina ca o undă de aur. Ş'apoi dimineaţa priveşti altfel lumea, altfel o judeci; gândurile nu-ţi sunt spulberate, ci se limpezesc, ticnite, din prisos. De aceea furnica se scoală cu noaptea în cap şi porneşte la drum.

In dimineaţa aceasta, a luat-o spre răsarit. Incântat de frumuseţea soarelui, care se prevestea prin mănunchiurile lui de raze, totuşi avù puterea să se gândească, dru

meaţa. ca, privind şi minunându-se numai, nu câştigă nimic. De aceea, îndată ce dădù, prin mirişte, de cisma unui vânator, îşi şi puse în gând, sa cerceteze, să cunoasca mai bine faptura omenească în apucaturile ei... Îndrasneaţă şi destoinică, se ridică pe calcâiul pe care câteva fire de nisip se prinseseră, apoi, cu iscusinţa, o luă, încet, pe cusătura carâmbului, în sus, Calatoarea îşi dete toată silinţa sa se urce mai repede pe cismă, caci vederea ei îi amintea, cu groaza, privelişţea pe care cisma unui alt vânator i o daduse într'o zi: trei tovarăşe din furnicar strivite, dintr'odata, supt talpa grea a omului. „Ciudat, gândì furnica în sine, s'ar zice ca numai pentru ca sa facă rau îşi învalesc oamenii picioarele în pie lea groasa a "ncălţamintelor". Şi tot gân dind astfel, furnica ajunse la pânza îm bâcsita de praf a pantalonilor vânătorului. Ii suì şi pe aceştia, în zigzag, şi, când dadù de cel dintâi buzunar al surtucului, se oprì. Sa se scoboare, sa nu se scoboare 'n el? Din cele ce învaţase dintr'atâtea călatorii, şi dela alţii, ştia ca pe oameni, mai ales, cu greu îi poţi cunoaşte pe dinafara. Iar în buzunarul unui om, îi povestise o bu nica a ei, că picase odata peste un pumn de oua furate dintr'un furnicar; bunica da-

duse de veste numaidecât, întreg neamul furnicesc venise, şi, în vreme ce drumeţul dormea în iarbă, cât ai clipì, cărăbăniră toate oăle, ca pe-o pradă de războiu. Aşà, furnica îşi luă inima în dinţi, şi, uşoară, se scoborî în buzunar. Scotocì încolo şi 'ncoace; într'un colţ dădù peste câţiva bani de aramă. Ii pipăì, îi mirosì, — întrebuinţare nu le putù găsì! „Ce-o fi făcând oamenii cu lucruri care, după cât se vede, nu le aduce nici un folos?", judecă ea. Pornì mai departe. Mai în sus, alt buzunar. Hai şi-acolo! De abia se scoborî însă, şi repede, căută să fugă înapoi. Buzunarul, îmbâcsit cu foi de tutun, o ameţise. „Iată ce fel de burueni ştiu culege oamenii!" îşi zise, desgustată, furnica. N'avea noroc! O luă mai sus: se urcă până dupa gâtul vânătorului. Acesta ridică tocmai atunci mâna. Ispititoare, veni, sprintenă, pe mânecă, până la gâtul unei puşti. Şi cum căta ce anume vrea să facă omul cu lucrul cela ce-l ţineà în mâini, cât ai clipì, prinse drept înainte sborul unei prepeliţe. In vremea aceasta o bubuitură groaznică răsună, şi-un nor de fum învăluì furnica în ceaţă, în mirosul lui pipărat şi acru. Vânătorul alergă, şi, mai din colo, ridică prepeliţa moartă şi-o puse în tolbă. Furnica, îngrozită, o luă la fuga pe

mânecă în sus, apoi, de cealaltă parte pe care se urcase, se scoborî pe haină. Ca să ajungă jos trebuia să treacă peste cobá. Păşi iute peste geanta dela şoldul vână torului, şi, la marginea ei, îi mai veni sufletul la loc. Tocmai atunci ochii furnicii zăriră o bucăţică de pâine ce rămasese prinsă în reţea. Oricât erà de grăbită, lucrul gasit ştià că nu se lasă 'n drum; mai ales merindele: „Bine că m'am ales măcar cu ceva", îşi spuse în gând, şi se grăbì să culeagă fărămitura. Dar, cum o apucă, îndată o şi lăsă la loc: fărămitura erà uda de sângele paserii. „Brrr; va să zică ăsta e omul!" gândì furnica, şi repede-repede o lua pe cisma în jos. Se coborî pe-un fir de iarba şi îşi scăldă, cu mulţumire, trupul, într'o picătura de rouă.

CÂND STĂPÂNU NU-I ACASĂ!

In odaie liniște. Liniște și-un miros! Pe polița din dreapta, pe o farfurie, stă uitată o bucată de caşcaval. Mirosul de brânză proaspătă a străbătut până la cel mai îngust colțișor al casei. Și din gaura lui, din gaura de după sobă, șoricelul nu-și mai găsește locul. Par'că-l trage cineva de mustăți afară. Să iasă, să nu iasă! Mai bine să se astâmpere. Să se astâmpere, ușor de zis; dar caşcavalul? Vezi, asta-i asta: caşcavalul. Să 'nchidă ochii. I-a închis. Prostul! Dar ce, cu ochii miroase? Și brânza-i proaspătă. Mai mâncase aşà bunătate acum vreun an. Dar par'că nu-l momise într'atâta ca acuma. Să încerce. Face câțiva pași mărunți, până'n marginea ascunzătoarei lui. Măcar s'o vadă. Unde-o fi? De unde l vrăjește, din ce colț îl poftește cu atâta s.ă-

ruinţă la dânsa? A! uite-o, colo pe farfurie. Dacă-ar îndrăzni! Dar cum? Să meargă mai întâi pe lângă perete până la divan. Aşa, bun! Pe urmă... Pe urmă pe unde s'o ia? Pe lângă dulap? Nu. Pe după jilţul cela? Nici aşa. Atunci? Păi, lucrul cel mai bun e să se sue deadreptul pe perdea şi deacolo să treacă, pe marginea lăvicerului din perete, până la poliţă. Şi-odată la caşcaval, las, n'are el nevoe să-l înveţe alţii ce să facă cu dânsul. Dar motanul? E-hei! la dânsul nu prea se gândise. Şi, Doamne, mulţi fiori i-a mai vârât în oase motanul cela. Dar poate nu erà în odae. Ha? nu erà. Nu. Orişicum să mai aştepte puţin, să vază, nu se mişcă nimeni, nu-l pândeşte cineva?

Cum să nu-l pândească! Dar de când aşteaptă motanul prilejul să pue laba pe bietul şoricuţ. Dacă nu mâncase el caşcavalul, căci mirosul cela îi sbârlise şi lui mustăţile, pai nu-l mâncase tocmai pentru asta: să-l momească pe lacomul din gaură. Cu botul adulmecând, cu ochii galbeni şi lucioşi ca sticla, cu mustăţile întoarse, subţiri şi ascuţite ca oasele de peşte, stă neclintit, după perna de pe divan, şi aşteaptă. L-a zărit. Uite-l, îi vede mărgelele ochilor. Ese? Ese

oare? Da, da; așa, încă un pas, încă unul, doi, așaa!

Dintr'o săritura a fost cu laba deasupra lui.

Bietul șoricuț n'avusese vreme nici sa treacă dincolo de sobă. Il apăsă puțin cu unghiile, apoi, repede, îl ia între labele de dinainte, îl strânge; de drag ce-i, îl răsucește în aer, și-l lasă amețit pe podele. Și-l privește, gândind. „Cașcaval ți-a trebuit! Poftim cașcaval! Doamne! ce bun o să-mi para mie după ce te-oiu crănțani". Dar mai întâi sa se mai joace puțin cu dânsul.

Il pune pe picioare, îl lasa sa se desmeticească, sa 'ncerce să fugă și iar vrea să l prindă în cleștele labelor. Dar ce s'aude? Un dupăit grăbit pe sală. Vai, e Corbici, cânele! Nu i vreme de pierdut! Din doua sărituri motanul e în ocnița șobei, iar șoarecele, mirat că scapa, zăpăcit, cum poate, o șterge în gaura lui. Corbici vine, nebun ca 'ntotdeauna; în mijlocul odăii se oprește, adulmeca, lacom, mirosul de cașcaval, apoi, zărind motanul se repede și latră cu înverșunare. Ar sări în ocniță, dar e prea sus. Se sprijina pe labele de dinainte, tremură, cască, de neliniștit ce-i, mârâe și latră. Apoi tace și, cu ochii țintiți la mo-

tan, aşteaptă să se scoboare. Numai uneori întoarce capul spre poliţa de unde brânza par'că-l ademeneşte. Şi astfel, câte-şi trei duşmani: şoarecele în gaură, motanul în oc niţă, şi câinele în mijlocul odăii, se pândesc munciţi de acelaş gând.

Dar paşi apăsaţi cutremură sala. Ce! Stăpânul! Repede-atunci: motanul se 'nghesueşte şi mai în fund, iar câinele o şterge supt divan: numai şoarecele, mic cum era, rămâne la locul lui. Stăpânul intră; obosit de munca, îşi aruncă pălăria pe un scaun, apoi, mirosind, i se face foame; se 'ndreapta spre poliţă, ia felia de caşcaval, tae o bucată de pâine, şi, muşcând când dintr'una când dintr'alta, mănâncă din plin cu poftă.

Şi din trei părţi, trei perechi de ochi îl urmăresc cu pismă.

HOINAR

O clipă ţinù noaptea, cât ţin nopţile de vară, când întunericul e numai o strângere de aripi a luminii. Şi totuşi când se trezì fluturul, în răcoarea umedă a dimineţii, i se părù că dormise de când lumea; de aceea, zise în sine bănuind:

„Ce Dumnezeu, răsare soarele atât de târziu!".

Dar, ca şi cum Dumnezeu i-ar fi făcut pe voe, deodată, se resfiră din înalt mănunchiul strălucitor al razelor de soare, şi peste câmpie năvălì un văl de aur. Fluturul îşi pâlpâì de câteva ori aripele; şi, din vârful galben al tulpinei de *lumânărică*, unde poposise de cu seară, îşi luă, sglobiu, sborul. Fiindcă nu fusese de mult pe la târg, o luă într'acolo. Curând zărì o grădină cu fel de fel de flori. Trecù pârleazul, şi, mehenghiu, se furişă întâi pe la ferestrele casei. Perdelele erau încă lăsate, Ce să vadă? Nimic! In schimb de jur în

preujrul privazurilor, cununi de *zorele* se împleteau, cu florile deschise, fragede, liliachii bătând în albastru, sinilii batând în roz, acoperite de rouă ca de niște nestimate. „Fragede flori", gândi flutúraşul, şi, bătându-şi aripele albastre stropite cu aur, le sărută pe rând. „Aici o să stau astazi pe vremea arşiței", gândeà strengarul. Dar, tot privind la ele, găsi zorelelor o scadere; prea îşi schimbau fața: dimineața într'un fel, la amiază într'altfel, iar seara se 'nchid morăcănoase. — „Nu-s statornice", adaogă craiul, şi plecă mai departe. Cum sbura, aşa, deasupra stratelor cu flori, mirosul *rozetei* îi umezì sufletul. Repede se scoborî de se aşeză pe o tulpină de rozeta. Şi cum rama sese, pierdut, răsuflând mireazma îmbatatoare, se gândeà: — „Nu e floare mai fermecătoare ca rozeta,—degeaba! în mireazma ei să mori, şi mori fericit". Gândind astfel privì mai bine tulpina floarei. Cine-l pusese! Căci, mâhnit, îşi mai schimba din păreri: „Intr'adevăr, îmbătător miros: dar de ce oare firea nu îmbină niciodată toate însuşirile la un loc? Poftim, privește, cine împrăştie o asemenea mirezmă! Ce flori maruntele, pipernicite, aproape verzi ca şi frunzele". Şi, fiindcă în clipa ceea venì până la el adierea unor *crini*, urmă: „Ce are a

face rozeta cu crinii, — cu crinii albi ca spuma laptelui". Fără să stea în cumpănă își făcù vânt, spre lugerul înalt, subțire și mândru al unui crin întârziat. Așezându-se în potirul parfumat, alb ca zăpada, berbantul, își destinse aripele puțin, să se odihnească, dar băgă de seamă că se mânjise de praful galben al floarei, și se necăjì: „Foarte mulțumesc de gazdă, dacă e vorba să es mânjit!... Și unde mai pui că aici stai ca într'o mănăstire". Se înălță în aer. Se încălzise grozav. „Par'că e mai cald ca în câmp", gândì sprințarul. În vremea aceasta, ochii lui zăriră ca o șuviță de sânge. Era un strat da garoafe. „Hai într'acolo", — întinse aripile, lovì de câteva ori aerul și se lăsă, ușor ca un fulg, deasupra unei garoafe bătute, creață și îmbălsămată. „Uite-o floare care nu-i năzuroasă, își zise; o găsești pretutindeni; și cu toate acestea ar avea dreptul să fie mândră cu fața ei îmbujorată. Da, garoafa într'adevăr mi i dragă". Și stătea, hoinarul, tolănit pe frunzișoarele mai ca un pașă, când par'ca îl ameți ceva. „Ce sa fie? A! mirosul garoafei. Uite asta, cugetă craiul, asta nu-mi place la garoafă. Nu putea, adică sa aibă un miros al ei? numai al ei? Trebuia să împrumute mirosul pipărat de cui-

şoare? Pfui!" Sglobiu, îşi văzù de drum, aiurea, strănutând...

Şi ziua trecea, şi rătăcitorul sburà, mereu, mereu, fără astâmpăr. „Uite colo un lavicer de *nu mă uita.* Fiindcă-s albastre, ca şi mine, s'or fi crezând, mă rog, lucru mare". Atingându-le, dispreţuitor, cu vârful aripei, le lasă în urmă. Ce mai straturi de *ochiul boului:* „Sunt prea din to por" Ingâmfat, se împiedică de o *gura leului: „Mersi,* de-al de d-ta găsesc şi în câmp, la ţară... Ei, cu micşunica, se schimba vorba", adeverì, şiretul: „asta da". Şi se lăsă, elegant, în roate, deasupra floarei cuminţi. Işi strânse aripele una, îşi răsucì mustaţa, făcù ochii mici; micşunica rămase liniştită: gazdă bună, dar nu sprinţară. Flăcăul se necăjì: „Ho! băbătie, prea te crezi! Eu n'am venit să dorm". Şi fugì, râzând *Mărgăritărelele* nu le putea suferì sburà pe deasupra lor, numai să le facă în necaz; întru cât priveşte *barba-împăratului,* îi facea rău numai când se gândeà la numele ei... Ziua trecea, soarele scăpătà; se mai răcorise.

O luă înspre *gherghine.* Cocoţate, sus, pe tulpinele lor, gherghinele îl priveau ne-

pricepute. „Inalte şi proaste"!, zise perdevară şi, înălţându-se sus, căuta cu ochii *trandafirii*. Ii zări. Se coborî încet, curtenitor, se închină în faţa fiecăruia. „Flori de paradis, flori măestre, flori..." dar cum se întorceà, în dreapta şi'n stânga, complimentând, aripa i se sgâriă de un ghimpe. Cardionul o şterse repede, fără să se mai uite înapoi.,. Trecù pe lângă *lalele* fără să le privească, dar în drum făcù cu ochiul *rochiţii rândunicii*, o veche prietenă, şi spuse o vorbă proastă unui *stânjinel* scuturat, îmbătrântit, ce i se ţineà în cale, *Zarnacadelelor* le rămăsese doar tulpinele; *liliacului*, frunzele. Mai departe, mai departe. Din sbor fură o sărutare unei *cicori*, ratăcită pe acolo cine ştie cum. Şi cicoarea îi aduse aminte de câmp. „Tot mai frumos e câmpul... Dar nu-i vorbă, şi'n grădină!..." Şi par'că departe, într'un colţ, zări o floare învoalata, necunoscută. Grăbì, dar deodată începù să orbecăiască. Nici nu băgase de seamă că se întunecase. Nu mai vedeà nimic. Il apucase noaptea în drum. Neputând să mai sboare, se lăsă, la întâmplare, pe un spin uscat, să aştepte zorii, suspinând nemulţumit :

„Ce Dumnezeu ge 'nopteazà aşa de vreme!"

NEDESPĂRȚITE!...

Toamnă! Pădurea fumegă. Negurile se lasă perdeluind zările. Paserile se rotesc în înalt, se deșiră, iar se strâng și iar se răresc, apoi își aleg călăuzele, le pun în frunte, și'n vârf de săgeată călătoresc. Se ridică stolul sus-sus, pe apa albastră a cerului, și lin, ca împinse de un dor tainic, vâslesc, se șterg din zarea plaiurilor noastre. Se duc!

Incotro?

In nopțile reci de toamnă văzduhul par'că freamătă. O lume ciudată pare că prinde ființă sub stele; noiane de frunze desprinse pare că sunt purtate de vânturi; umbre se strecoară rătăcite; țipete răsar și se sting, chemări de călăuze umplu largul cuprinsului. Sunt paserile călătoare. Și cu ele par'că iau ceva din sufletul nostru, în ochii

lor par'că fura soarele, pe aripele lor par'ca duc primăvara.

Un stol de turturele a întârziat. Grăibte s'au strâns în dimineața aceasta, și'n fâlfâirile lor, care se aud ca niște sunete supte ușor dintr'un flaut, pornesc. Intâiu o iau pe-aproape de pământ, peste lunci, deasupra rariștelor, printre plopii înalți, ca și cum ar vrea sa mai vadă locurile aceste o dată. Apoi fac un ocol mare, de jur împreujrul paduricii, în vremea ce o rază de soare împunge pânza norilor și tivește pe cer o dunga de lumină. Bucuroase, paserile bat din aripi și se hotărăsc. Patru, doua perechi, o iau mai înainte, o pereche țămâne în sbor mai potolit, în urmă. Ajung deasupra râului; un țipet năbușit, din gușa, — un semn al calauzei, vrea sa le strângă pe toate la un loc. Și'n clipa aceea un bubuit de pușcă clocotește în aerul cuprinsurilor. Cele două perechi feresc ca fulgerul înlături; dar din perechea din urmă o turturică își curma sborul, își adună apoi puterile, cu cel mai din urmă fior al vieții, se rotește în doua cercuri, se înalță drept, ca o săgeata în vazduh, spre raza de soare, apoi cade rostogolindu-se în undele râului care o fura și o poartă mai departe.

Stingherul, soţul, urmăreşte puţin stolul, apoi se întoarce, caută îngrijat şi, pe apa turbure, îşi vede tovarăşa. O putere îl ţine atunci deasupra vâltoarei, cu ochii nedesprinşi dela trupul plapând şi pătat de sânge ce lunecă la vale, dela trupul pe care, în cercuri strânse, îl urmăreşte mereu.

Şi sub cerul în care raza de soare s'a stins, călătoresc trei: stolul care se strânge în zare cu un rămas bun, paserea moarta mânată de valuri, şi porumbelul care se roteşte mereu, urmându-şi soţia, ca un simbol al veşnicii iubirii...

Şi'n urma lor toamna cade mai grea!

GRIVEI

E bătrân. Înţelege că-i batrân, că-i netrebnic, că cele câtevà zile ce i-au mai ramas sunt o povară pe capul tuturora. De când s'a şi îmbolnăvit nu-l mai strigă nimeni, nu-l mai mângâe nici o mână, nu se mai întoarce spre el nici o pereche de ochi. A slujit cu credinţă. Douăzeci de ani, vară şi iarnă, în curtea aceasta a trăit, şi a păzit-o. In nopţile de toamnă, cu ploile rece pezi şi pătrunzătoare, în nopţile de iarnă, cu viforniţele năpraznice, el nu stătea în cuşca lui; suflând cu greu, încordându-şi muşchii, căci era vânos, tăia troianul, cu treera toate colţurile grădinii, şi lătrând, dădeà de ştire că nu e chip sà te poţi apropia de casa stăpânului... Dar în seara aceea, când prinsese de pulpa piciorului pe hoţul care furase mere din pomul de lângă gard!

Ani dearândul simțise durerile loviturii de ciomag pe care i-o dăduse atunci în creștetul capului. Și alta dată... Dar câte nu făcuse, câte nu suferise Grivei, dulăul credincios al curții!

Insă vremea trece, viața cu ea. Și-acuma îmbătrânise! Nu se mai putea duce nici până la ușa bucătăriei, să capete un ciolan, să-l lingă. Rămânea uneori zile întregi fără să înghită nimic, fiindcă nu se putea mișcà. Și acum, în urmă, aveà niște dureri grozave. Urlà. Și mai ales noaptea, când nu avea cu ce să se mai ia, când nu mai vedea pe ceilalți câini, când ramânea singur, numai el și suferința lui, — mai ales noptile îl chinuiau boala. Și urlà. Mai întâi gemeà, înnăbușit, cu gura închisa, cu limba sgârcită, gemeà adânc, ca și cum i se desfacea inima din piept. Apoi îl apucau fiorii; spasmurile îi descleștau fălcile și gemetele îi eșiau mai tari, mai ascuțite. Apoi plângeà, plângeà cum plâng oamenii, cu lacrimi fierbinți care îi lunecau pe bot, și par'că-l ardeau. Și 'n urmă, înnebunit de durere, nu mai puteà răbdà, urlà înspăimântător, de rasunà până în depărtări de unde-i răspundeà ecoul ca un alt câne care îi plângeà de milă. Și dimineața, când zorii zilei mijeau, adormeà, sleit, pe culcușul lui de pae.

Şi toţi ai casei cari treceau pe lânga el îl blestemau. Toţi. Urletele lui le turbura liniştea nopţii, le curmà somnul şi-i făceà să tresară speriaţi, în pat. Iar unii credeau că prevesteşte ceva rău, că prevesteşte moartea cuivà. El îi auzeà vorbind, îi auzeà şi i înţelegeà. Cu ochii blânzi, şterşi de boală, îi urmăreà până ce se făceau nevăzuţi.

Înţelegeà şi aşteptà să-i vie ceasul.

Intr'o dimineaţă şi-a zărit stăpânul de departe, venind spre el, cu mâinele la spate, ţinând ceva ce sclipì la o întorsătură în bătaia soarelui. Pentru el veneà. Atunci, în sufletul lui par'ca a 'ncercat nu o durere, ci o jale, o jale grozavă, o jale adâncă pentru stăpânul pe care-l văzuse copil, cu care se jucase, cu care mersese pe câmp, la picioarele căruia se culcase de atâtea ori să primească, supus, vergile ce i se cuveneau. Şi jalea aceasta par'că-i dădù puteri; se sculă şi, scheunând, plângând, se târî către stăpânul lui, şi, când ajunse, îi linse picioarele ca şi cum şi-ar fi luat rămas bun. Apoi închise ochii şi, încolăcit, aşteptă. Aşteptă mult. I se făcuse milă stăpânului?... Bubuitura nu curmă liniştea ograzii.

Şi astăzi simţì că nu mai are mult. Şi

păr'că-i părea rău să închidă ochii în curtea în care trăise, în mijlocul lucrurilor de care n'ar fi vrut niciodată să se despartă, supt privirile care nu se mai îndreptau spre el prietenoase. Şi, deodată, o groază, o frică de locul acela în care suferise atâta îl cuprinse. Işi adună toate puterile, apoi ca şi cum cineva l-ar fi gonit din urmă, eşi din curte, se depărtă cât putù mai repede, şi o luă la drum, în spre pădure. Când ajunse, în marginea ei, intră în cel dintâi stufiş şi, acolo, între crengile care îi ascundeau vederea, îşi făcù culcuşul. Şi aşteptă. Spre seara un fior îi svârcolì trupul, apoi altul. Şi încă unul, — cel de pe urmă. Şi 'n clipa în care-şi dete sufletul se ridică pe picioarele de dinainte, şi, cu capul întors spre curte, urlă, ca şi cum şi-ar fi luat rămas bun.

Şi urletul lui, scurt, de moarte, îi răspunese ecoul, pentru cea din urmă oară, ca un alt câne care-l chemà din depărtări.

MUSCULIȚA

In odae tacere. Prin fereastra deschisa, soarele scoate sclipiri din sticlăria de pe poliți. In fața iconostasului, clipocește candela. Pe masa din mijloc, sta deschis, uitat acolo de către copiii sfinției sale, un ceaslov vechiu, scorojit și unsuros. O musculița, cât o gamalie, stralucitoare ca un licuriciu, intră bâzâind să caute ceva dulce de gustat. Sboara încolo și'ncoace. Se uita prin strachini ,se așeaza pe marginea unui pahar, se plimbă pe la icoane, ca și cum s'ar închina, ba intra până și 'n potcapul cel nou, pe care, plodurile îl așezaseră pe pat cu fundul în jos și-l prefacuseră într'un cuibar de ouă roșii, — căci e Paștele, Nimic...

In sfârșit dă Dumnezeu, și ajunge și la măsuță, drept deasupra ceaslovului. Se lasă

uşoară, sbârnâind mulţumită, pe foaia unsuroasă, pe ale căreia colţuri de sus pică turile de ceară stau ca nişte peceţi. E doar obişnuită cu cărţile bisericeşti; nu o dată eşise, sătulă, din biserica de peste drum. E atâta hrană pe foile îngroşate par'că de urmele degetelor tăvălite prin grâul dulce al colivilor. Iar aici, pe o margine, a dat tocmai peste ce căuta; o pată zaharisită proaspăt arătă că degeţelul ce-şi lăsase urma, avusese grijă să se înmoie dintr'un tăiu în dulceaţă. Musculiţa se pune pe ospatat; — prăpadenie de lacomă ce-i. Numai din când în când prinde cu ochişorul, roşul slovei mari din dosul foii, un S frumos, încondeiat cu maestrie, ca şi cum ar fi fost ţesut la începutul rândului: „Slavă ţie". Atunci îşi aduse aminte cum necăjise mai zilele trecute, la o leturghie, pe un dascăl, căruia îi rămăsese pe barbă, lângă buze, un fir de grâu uns cu miere. Până n'a gustat din miere nu s'a lăsat; dar bietului om i-a eşit sufletul alungând-o.

Acum s'a săturat; se sue binişor până'n mijlocul slovei roşii care o atrage. Îşi scutură aripioarele, îşi întinde picioruşele de dinapoi, şi le freacă unul de altul ca şi cum ar ascuţi două cuţite; apoi, leneşă, aţipeşte.

In clipa aceasta uşa se deschide dintr'odată. Sfinţia sa, popa Gheorghe, intră supărat, aprins la faţă, răsuflând greu. A făcut slujbă la biserică, pe urmă s'a abătut pe la Petru bacalul, aşa în treacăt, a luat un pelinaş, şi s'a întors acasă. Şi poftim ce găseşte: preoteasa nicăeri, — dusă prin vecini; copiii la hoinărit, după ce spărseseră mai întâi toate învelitorile gavanoaselor cu dulceţuri, de pe fereastra din sală.

— Poftim!... ei poftim! strigă părintele mfuriat. Apoi îşi aruncă ochii pe masă, şi se supără şi mai rău:

— Până şi cărţile mi le-au vrafuit!

Repede, cu o mişcare iute, sfinţia sa închide ceaslovul, şi-l aruncă, la loc, în dulap.

Iar în mijlocul slovei roşii, musculiţa, strivită, se făcù una cu hârtia, tocmai în clipa când, mai adormită, isbutise să-şi statornicească, în căpşorul ei, un gând: „„Ce bine e să trăeşti, şi să mori sătulă!".

CIOC! CIOC! CIOC!

Şi paserile se 'nţeleg între ele. Dumneavoastră poate nu mă veţi crede. Atâta pagubă! Dar eu ştiu multe asupra lucrului ăstuia dela gaiţa mea, dela gaiţa mea care, fiindca am învaţat-o să vorbeasca omeneşte, mi-a descoperit câteva taine ale graiului păsăresc. D-ta, spre pilda, auzi ciripind o rândunică, că i-a venit, aşa, un gust, să facă gălăgie, în vreme ce dânsa da poveţe puişorilor ei: „Nu eşiţi la marginea cuibului!" „Nu strigaţi când nu sunt cu voi!" — „Tst! pisica!" O vrabie ciripeşte pe gard. D-tale puţin îţi pasă. Şi ei, biata! i-a sărit inima din loc: „Uliul!" In nopţile cu luna asculţi privighetoarea, — te încântă; ajungi să crezi că pentru tine îşi varsa în gâlgâiri ploaia de mărgăritare. Nici nu bănueşti că-şi plânge numai dragostea ei.

Aşa, mulţumită gaiţei mele, am ascultat,

dăunăzi, o convorbire între un măcăleandru şi-un scatiu. Să v'o spun:

„Cioc! cioc! cioc!" se aude de departe. Măcăleandrul zice:

— E ciocănitoarea!

— Ciocănitoarea, răspunse scatiul, ce-o fi ciocănind mereu?

— Caută veveriţa, îl deslueşte măcăleandrul.

— Veveriţa? De ce?

— Urâţi îmi sunteţi voi, scatii, că nu ştiţi nimic. Nu-i cunoşti povestea? Să ţi-o spun!

(Marturisesc că vreo câteva ciripiri nu le-am înţeles, dar le-am ţinut însă minte. Acasă i le-am spus gaiţei, şi gaiţa mi le-a tălmacit. Aşa, vă pot spune, întocmai, după zisele măcăleandrului, povestea ciocănătoarei :

... „De mult, m'asculţi, scatiule? începe măcăleandrul, demult tare, la 'nceput, pe când oamenii erau puţini de tot, şi poamele şi mai puţine, veveriţa a dat, într'o bună zi, peste un pom ciudat, cu roada rotundă, tare, dar cu miezul dulce şi gustos. Dăduse, frate, peste alun. I-au plăcut

alunele şi, vezi, fiinţă prevăzătoare, să nu mai păţească, cum o păţise, când rosese o iarnă întreagă coaja copacilor, să se hrănească, Şi a umplut scorbura de cu toamnă. Tocmai se bucură că dăduse norocul peste dânsa, făceà planuri mari, să nu se mişte toată iarna din căsuţa ei, nici cu vârful botului să nu miroasă viforniţa, când, într'o bună dimineaţă, se sgâriă la un picior într'o coajă. Caută, — coaja de alună! De unde? că ea nici nu se atinsese încă de merindele strânse. Cercetează: un sfert de alune mâncate! S'a pus la pândă, să prindă pe hoţ. S'a ghemuit în fundul scorborii, una cu copacul, şi-a aşteptat. Ce era? Ciocănătoarea, cum o vezi; sai ici, vâră-te coleà, cum e iscusită, a înţeles ea că 'n alune trebue să fie ceva. Plisc are, slavă Domnului! Craţ! iacă şi miezul. Bun! Craţ-craţ-craţ, s'a pus pe mâncat. Din ziua aceea veneà în fiece amiază să-şi ia prânzul. In dimineaţa când o pândeà veveriţa, a sosit tot aşa sglobie, dar de abia intră în scorboră că veveriţa se repezì. Ciocănătoarea voì s'o sbughească afară, dar veveriţa o prinsese de coadă! Dă-i în sus, dă-i în jos, lasă coada ca şopârla, în laba veveriţei, şi pe ici ţi-i drumul. Mai târziu, când i-a venit inima la loc, şi s'a văzut fără coadă, s'a

întors la veveriţă să se roage de dânsa. N'a mai intrat în scorbură, şi, smerită, a bătut cu ciocul: Cioc! cioc! cioc! Dar veveriţa îşi mutase culcuşul. De atunci mereu ciocăneşte la fiecare copac, dar nici că dă de răspuns...

— Zi, de atunci, întrebă scatiul, n'are ciocănătoarea coadă...

— Vezi bine... Ssst! Uite-o...

Mă uit şi eu. O fulgerare roşie străbate luminişul. Ciocănătoarea se caţără cu ghiarele de trunchiul unui mesteacăn şi-l ciocăneşte de jos până sus. Apoi trece la alt copac şi la altul. Fagul sună mai tare, frasinul mai înnăbuşit. Un ştejar găunos răsună ca un hârb. Şi ciocănaşul bate mereu, se duce, se şterge din ochii mei. De abia se mai aude, departe:

Cioc! cioc! cioc!

Scatiul pirue iar:

— Ştii una, frate măcălendre? Eu cred că tot ce mi-ai spus sunt numai nişte vorbe. Ea ciocăneşte fiindcă suge din mustul copacilor, — i-o fi plăcând hrana asta.

Măcăleandrul se supără:

— Se cunoaşte că eşti pasăre neisprăvită.

S'o fi hrănind ea cu mustul copacilor, dar ce şi-o fi zis: „Dacă mi-i dat să ciocănesc mereu, cel puţin să trag din asta un folos, să mă hrănesc!"

— Aşa-i! încheiă scatiul.

Acestea le-am auzit mai dăunăzi povestite de către un măcăleandru unui scatiu. Un lucru însă: dacă veniţi cineva pe la mine, să nu spuneţi cumva gaiţei mele cele ce v'am destăinuit. Mă asurzeşte cu ocările. Vă rog!

TOVARĂȘII

E încă întuneric. Pământul e jilav de rouă, și brazdele răsturnate, în ajun, de către fierul plugului, miroase a proaspăt. In văzduh o rață sălbatecă sboară furișându-se măcuind speriată, ca alungată de glonț. Pe o grămadă de coceni, plugarul, rămas peste noapte în câmp, doarme învelit cu niște saci; și mai încolo, boulenii treji, Duman și Joian, stau cuminți cu gâturile întinse, așteptând jugul. Dar departe, în sat, încep să cânte cucoșii, căci zorile prind să mijească. Lumina se cerne din ce în ce mai deasă, și'n vreme ce cununa cerului se luminează, pe pământ se deslușesc toate: satul; încolo pe coastă, ca urnită din loc, pădurea; în fund, dealurile gemene, unul după altul, ca pe o scară.

Și'n cea dintâi clipă de revărsare a lumi-

nii, grija, care ţârâe în urechia plugarului ca un greer, îl scoală. Omul aruncă sacii la o parte, sare în picioare, îşi freacă ochii cu dosul mâinei stângi şi cu dreapta îşi îndreaptă şalele. Apoi porneşte spre boi. I-a înjugat... Slabi, de li se văd coastele, ca nişte arcuri, supt piele, boii îşi încoardă muşchii, îşi potrivesc bine cerbicea în jug, — şi pornesc, împlântându-şi picioarele ca nişte ţăruşi de oţel. Şi, cum merg aşa, aud din urmă fâşâitul cuţitului cum intră în pământ ca într'un miez de pâne, iar uneorí, glasul plugarului, cum îi îndeamnă şi-i îndreaptă, părinteşte:

— Cea!

Ei îl ascultă ca nişte copii; şi mereu, râda neagră a brazdei se deapănă dela un capăt la altul al lanului ca pe un mosor.

Se luminează încet, încet, în pas cu boulenii par'că. E linişte. Un stol de grauri se lasă, pieziş, în apropiere. Razele soarelui îşi scutură, tremurând, praful de aur în aer. Şi boii simt, după cum e purtat plugul de coarne, că puterile stăpânului au mai slăbit:

— Hăis, Joian, tată!

Iar, la glasul lui, răspunde, ca din nişte

dumbrăvi înflorite în adâncuri, ciripitul gâdilitor al ciocârliei...

E cald. Pământul par'că fumegă. Grumazul lui Duman prinde să lucească de sudoare; jugul îl frige. Şi, din urmă, glasul mai mâniat al stapânului îl zoreşte:

— Hai, Dumane, hai!

Boii nu trag nici mai tare nici mai încet; căci cunosc ei cuvântul nerăbdător şi necăjit al stăpânului. Păşesc liniştiţi, înţelepţeşte, şi, în ochii lor euminţi şi negri, par'că se răsfrânge şi mai tare faţa neagră a pământului scormonit de plug...

S'a încalzit de tot. Soarele frige. Duman par'că-şi simte picioarele tremurând, mai cu seamă, dreptul dinainte, în copita căruia i-a intrat un piron, mai acum câtăva vreme. Ii e sete. Dar din urmă glasul aspru acum al stăpânului u-i dă răgaz. Bouleanul e deprins, — mai aşteaptă încă ceva; şi nu întârzie mult; o vargă i se aşterne pe spate, lăsând o dungă peste pielea udă. Omul ţipă:

— Sireace, sireace! Mâncate-ar lupchii.

O albină, rătăcită, se ţine morţiş de plugar, şi el o alungă, înfuriat, cu mâna. Un graur s'a desprins din stol şi s'a lăsat pe

spatele lui Joian care l poartă, îngăduitor ca pe un prieten. Iar înaintea plugului, ca un vornicel ce arată calea, un cocostârc păşeşte agale, privind când cu un ochiu când cu altul spre pământ, înfigându-şi uneori ciocul.

— O-ahoo!

Soarele s'a înfipt în creştetul cerului şi de acolo dogoreşte vazduhul. Ţarina e încropită, ca şi cum ar fi turnat cineva pe deasupra apă fiartă.

Boulenii răsuflă din greu. Imprejurul gâtului simt, ca o sgardă de fier, urma jugului scos. Plugarul le-a dat o mână de coceni, din care ei de abia aleg câte unul. Un prichindel de copil i-a adus şi omului de mâncare: o bucată de mămăligă cu ceapă. Dar decât mâncarea, odihna par'că e mai priincioasă. Omul face un sac mototol şi-l pune supt cap.

Boulenii nu mai mănânca; prichindelul le-a adus o oală cu apă în care nici nu le intră bine botul. Apoi rămân aşa cu puterile sleite, supt arşiţa soarelui. Graurii, cocostârcul, au sburat. Au rămas ei şinguri în câmp.

In dreptul lui Duman doarme, plugarul,

cu fața arsă, bătut de razele fierbinți ale soarelui, ale căror împunsături îi scot broboane de sudoare. Duman se uită la dânsul cu ochii la umbra ce o aruncă el singur pe pământ, la umbra care par'că se topise din el, de se i se așternuse, moale, ca o ceață, la picioare.

Și par'că înțelege, par'că simte, par'că în mintea lui se face deodată o lumină omenească: pornește cu pași grei, se apropie de stăpân, până când îl învelește în umbra trupului lui trudit, ca într'o pânză răcoroasă. Apoi, cu ochii închiși, bouleanul rămâne în soare, încremenit, cu genunchiul piciorului drept îndoit, gata să urnească iarăși plugul pe brazdă.

SARACUŢUL!...

S'a iscat un vârtej ca de senin. S'a înşurubat în pământ, apoi a pornit-o, tehui, peste câmp, curţi şi livezi, luând cu el tot ce găseà mai uşor în cale. Şi dacă de pe jos furà flori, pene şi hârtii, de pe-o ramură luă un cărăbuş, un cărăbuş mititel, castaniu, cu aripele fragede, cu ochişorii ca două neghiniţe. Cărăbuş de primăvară. Când l-a luat vârtejul pe sus, şi-a strâns şi el picioruşele, şi-a văzut că poate sburà şi fără să deà din aripi.

Vârtejul şi-a făcut gustul, şi'n mijlocul unui drum de ţară, lângă o curte, s'a înţepenit o clipă ca un sfredel, apoi s'a topit deodată, lăsând tot ce luase, baltă, la pământ. Iar cărăbuşul căzù pe-o bucăţică de hârtie albă, şi rămase acolo, ameţit. Când s'a trezit, privì împrejur: un drum

prăfuit. Și din capătul drumului, țanțoș, cu pieptul în platoșă, cu pintenii arcuiți, venea un cocoș. „Ia! scap de unul și dau peste altul, își zise cărăbușul; ăsta mă 'nghite!" Cucoșul s'a apropiat, s'a uitat cu un ochiu la cărăbuș, și-a trecut mândru înainte. „Am scăpat!" gândì cu bucurie cărăbușul, și se întoarse să privească după cocoș. Atunci încremenì de spaimă. Din celălalt capăt al drumului soseà un curcan. Cărăbușul se făcù mai mic decât erà, ținându-și sufletul: „Acum chiar c'am pățit-o! Când ajunse curcanul în dreptul cucoșului, se înroți, își roșì mărgelele și își dădù capul pe spate; iar cucoșul scoase pieptul și mai în afară, se înălță în picioare, și forfecă aripele de câteva ori în pământ: își dădeau binețe. Cocoșul s'a dus, curcanul se ferì par'că să nu calce cărăbușul, când îl ajunse, și acesta, bietul, răsuflă; „Bine c'am avut noroc!". Dar, deodată, de după gard, sărì, mare, cu coada rotundă cât soarele la răsărit, un păun. Paserea se legănă o clipă, apoi își strânse coada, și sburà în drum. „De ăsta nu mai scap!" crezù cărăbușul. Păunul s'a apropiat, l-a răsturnat cu ciocul pe spate, apoi iar l-a întors cum îl găsise, și, lăsându-l, își văzù de drum. Cărăbușului nu-i veneà să-și creadă ochilor că mai e în viață. Dar,

uite: colo e drumul, supt el hârtia, pe dreapa gardul, — trăește. Ia să sboare acuma, cât puteà mai repede de-acolo, pe vreo creangă de copac. Să-și încerce aripele. Și le desfăcù. In clipa aceea un puiu de sturz, mai mărișor ceva decât o nucă, sbură spre el. „Ei! de așa paseri mici, mai de seama mea, mi-i drag și mie", gândì cărăbușul, pregătindu-se chiar să deà sturzului „ziua bună". Dar sturzul se lăsă lângă bucățica de hârtie, deschise pliscul, apucă, cu lăcomie, cărăbușul, și, hap! hap! — mai să se înnece, îl înghiți.

Sărăcuțul cărăbuș!

De pe gard, o vrabie, care văzuse multe în viața ei, își așezase puișorii în rând, să privească, de cum zărise cărăbușul jos. Și acum își luà sborul într'alt loc, strigându-și după dânsa odraslele, care duceau în minte o învățătură mai mult.

IN CURTEA MEA

Curtea mea e la țară, pe malul unei ape. De jur împrejurul curții se încinge un gard de cătină, iar pe cătina în care vrăbiile stau împănate ca albinele în roiu, se țese, de cu primăvară până'n toamnă, tulpina de *rochița-rândunicii*. Pe de margini, din loc în loc, ca la o asvârlitură de piatră unul de altul, se înalță plopi bătrâni, fuse uriașe pe care se deapănă vântul; pe vârfurile lor țin acoperământul, — cerul. Tufe de pomușoară și de agrișe dau, în năuntrul curții, adăpost paserilor mele.

Căci am paseri multe și felurite. De ici din portița încununată cu ederă, hai, să le privim. Ai auzit *cucurigul*? Răsare soarele. Cocoșul acela negru e ceasornicul curții mele. Iată-l pe culme, țanțoș, cu pintenii arcuiți, cu platoșa penelor oțelii, gata ca de luptă. Par'că vrea să-și arate bărbăția cârdului celuia de claponi, din fața lui, —

găini cari nu se ouă, ale căror pene lungi și moi li prefac într'un fel de sălcii plângătoare printre paseri.

A, uite-o: harnica ogrăzii! Repede, repede, sfârâindu-i picioruşele în ghetele galbene pe nisip, de iute ce aleargă, cu boneţica albă tivită cu arniciu, de gospodină, pe cap, cu cerceluşii de mărgean la ureche, strânsă în fusta ei cu picăţele, bibilica, — pi here — aleargă dintr'un colţ într'altul, să pue toate la locul lor. Numai să-i auzi guriţa când vre-o leneşe se întoarce mai mult cu dedeochiul somnului!

Albe, linse sau sburlite ca de vânt, legănându-se, sâsâind, îndemnând la tăcere, — le vezi? cârdul de gâşte se înşiră, una după alta, ca şi când cea din capăt ar fi înghiţit un mosor de sfoară al căreia capăt l-ar fi hăpăit, pe rând, toate celelalte.

Dincolo lângă teuca de apă, sunt raţele; par'că's totdeauna văduve, aşa-s de hursuze. Mişcând mereu din ciotul cozii, la dreapta şi la stânga, ca şi când dânsa le-ar îndemna şi îndrepta trupul încotro s'apuce, ştiu numai să-şi desfacă lopăţelele pliscului, să se lincerească în apă.

— Dăr bate soarele tare. Pune-ţi mâna la ochi, să poţi privi mai bine.

Colo, supt tufişul cela de agrişe, sunt

cloştele. Infoiate, gata să sară în capul oricui s'ar apropià, ele scurmă mereu, ca şi când ar căutà o comoară. Işi hrănesc puişorii. Gâgâliciil — boţuri de aur, cu două picături de rubin drept ochi. Uite-i cum se frământă, cum se strâng, roiu, şi se desfac pe urmă, cum se ciupesc dela un viermişor. Unul a sărit pe spate mamei, şi, cu picioruşele lui subţiri şi fragede ca paiul, i se cocoaţă după gât. Da acolo urmăreşte cu ochişorii lui vioi ce fac ceilalţi: prinde clipa, sare, şi apucă viermuşorul. Apoi, fugind supt aripa caldă şi ocrotitoare a cloştei, ospătează. Ceilalţi rămân locului prostiţi, sărăcuţii! până ce zăresc o altă pradă.

Dar ce-i? Găinile se strâng să privească iscoditoare. Doi cucoşi tineri s'au apucat la luptă. Penele sbor ca luate de vânt. Stai puţin şi-o să vezi! Grămăticul curţii mele e doar curcanul! Iată-l; i-a şi zărit. Uite-l cum se repede, cum se pune mijlocitor între ei, cum îi desparte; pe cel mai vajnic îl ciupeşte şi-l urmăreşte până în celălalt colţ al curţii. Iar, dacă a făcut pace, e şi dreptul lui: se 'nroteşte, îşi atârnă şiragurile de hurmuz şi mărgele la gât, şi, ca un drept judecător ce este, primeşte închinăciunile tuturor.

Numai fantele, craiul curții mele, — pri veșteț-l, nici nu vrea să se uite la el. Tot necazul lui e că grămăticul își poate înrotì la fel coada.

Auzi un lătrat? E Dudaș, — Dudașche, dulăul, păzitorul. Acuma cercetează gardul, dacă n'are vreo gaură prin care să se poată strecura lighioanele înăuntrul curții. Când găsește o deschizătură se oprește și latră, — dă de veste.

Aha! Vezi? s'au oprit toate paserile, cu capul întors spre cer. Gâgâlicii de aur au năvălit sub aripele cloștelor, să se ascundă. O săgeată străbate prin aer. E un vultan. N'aveà nici o grijă! Grămăticul l-a zărit cel dintâi. Și-a strâns mugurul nasului și-a scos gușa în afară și-l urmărește cu ochii, să sară. Gluguind, par'că-i zice: „Poftim dacă-ți dă mâna"! Dar vultanul e priceput; știe cu cine are de-a face. Un ocol, și se șterge prin zare, să cate aiurea o pradă mai puțin păzită.

Și'n urma lui paserile își văd de hrana, gâgâlicii răsar iarăși la lumină, și liniștea și pacea se lasă peste curtea mea.

Hai, de ne-om duce și noi!

LUPTĂTORII

Soarta, se vede, că-i menise așa: să fie vecini și să fie dușmani. Și-amândoi cocoși frumoși.

Unul negru, cu toate nălucirile pe care negru le poate dà în mângâerea luminii. Gulerul, și penele subțiri, moi ca mătasa, ce-i atârnau de pe spate spre pinteni, băteau în vedere ca fierea. Aripele, negru-aspru, ca mangalul. Pieptul luciu, cu ape tăioase, uneori sure, ca oțelul. Și penele lungi, mlădioase și întoarse ca niște arcuri, ale cozii, cu sclipiri albăstrii, ce se stingeau îndată. Numai deasupra capului cu ochii neliniștiți ca niște gâze, creasta plecată, strengărește, roșie, aprinsă ca para focului.

Celălalt alb. Alb pieptul, — cu unde brumate, ca argintul odoarelor vechi; albe a-

ripele, un alb moale, ca al omătului de curând căzut; alb gulerul, cu vârfurile penelor puțin-puțin gălbui, ca suflete cu aur; albă coada bogată 'n pene, ușoară, resfirată. Și deasupra capului cu ochii galbeni, plutitori în mărgeanul pleoapelor, o creastă cărnoasă, bătută și roșie ca o garoafă.

Nu se puteau suferi; își aruncau priviri tăioase printre spărturile gardului; fiecare se sileà să trâmbițeze mai înainte zorii zilei. Și totuși prilejul nu-i adusese încă fața 'n față, să se măsoare. Astăzi însă, clipa dorită de amândoi sosise pe neașteptate.

Cucoșul alb, cu găinile lui, eșise pe tăpșanul de dindosul casei, la scurmat. Erà o zi frumoasă de primăvară, pământul erà jilav, plin de mustul din care se și hrănea cea d'intâi urzeală a lăvicerului erbei.

Cum scurmà așà, cocoșul își auzì tovarășele șoptind. Ridică, semeț, capul și, drept înainte, de partea cealaltă, vrăjmașul negru se proptise gata de luptă. Găinile se opriră; înțeleseră că aveau ceva de privit.

O scăpărare, și s'au repezit. S'au oprit față în față, cu gâturile întinse; cu penele gulerelor sburlite, cu aripele puțin desfăcute și date înapoi. Cel negru bătù o dată din pinteni, și se loviră piept în piept; apoi

se deslipiră repede, şi, cu capetele pe spate, se avântară din nou, prinzându-se în ghiare, uzbindu-se scurt, aprig, cu aripele 'n coapse.

Erau grozav de voinici amândoi: cel negru ceva mai iute; cel alb mai cumpătat.

Şi iarăşi, se deteră 'napoi, cu gâturile întinse de mai să se desprindă din trup. Ca şi cum i-ar fi suflat odată vântul, aşa s'au ridicat dela pământ. Se îndesară pene 'n pene, căutând să se apuce cu pliscul, să se sfâşie cu ghiarele. Se ferira pe urmă în lături, săriră unul deasupra celuilalt, ca şi cum ar fi vrut să se răpească 'n văzduh; şi 'n sfârşit, se ţintuiră locului. Cel negru prinse creasta duşmanului în ascuţitul pliscului; cel alb îi înfipse ghiara'n gât. Plini, amândoi, de sânge, tremurând, stătură aşa, până când durerea îi învinse; atunci se smuciră înapoi, pândind clipa când să se răpue.

Sângele clocotì deodată în trupul amândorora; ochii le vedeau roşu; turbaţi, se năpustiră, de astădată pe viaţă şi pe moarte.

Strânşi în ghiare ca 'n nişte cleşte, cu pliscurile împlântate unul în carnea celuilalt, se rostogoliră la pământ şi iar se 'nălţară, aprigi, în picioare. Săpară pământul cu pintenii, şi ţărâna săreà, împrăştiată. Penele, negre şi albe, sbârlite, smulse, res-

firate, se amestecaseră 'n lupta arbaşă, că trupurile lor se contopiseră, alcătuind pur'că o floare ciudată, o floare chinuită de furtuna ce-i împrăştia petalele 'n vânt.

Dar puterile li se sleiră; şi niciunul nu biruise; se mai încordară odată, şi se descleştară doborâţi, însângeraţi, răsuflând cu greu. Din creasta celui alb se prelingeau picături de sânge. Pe pieptul celui negru se aşternuse o dungă roşie de care se lipise o pană albă din haina protivnicului.

Şi cum stăteau aşa, găinile se apropiară, mulţumite şi mândre par'că, fiecare la stăpânul lor; îi înconjurară; iar luptătorii, după ce se mai priviră o dată, ca şi cum şi-ar fi zis: „Pe mâine", se depărtară, ţanţoşi, fiecare în mijlocul alaiului său.

MUSAFIRUL

In lungul cămpiei arse, pustii, se înalță doar un singur pâlc de sălcii ce ocrotesc, subt umbra deasă a crengilor despletite, un izvor din care și ele își sug viața. Izvorul curge subțire, întinzând în față ca pe o năframă, o baltă mică, pe care, uneori, o împunge, ca un ac de aur, câte o rază de soare.

In frunzișul sălciilor acestora, se strâng stoluri întregi de paseri, de stau ziulica 'ntreagă să se adăpostească de căldura cotropitoare. Privighetori, scatii, măcăleandri, sticleți, floreni, câte și mai câte alte neamuri de sburătoare — toate își găsesc aici sălașul. E un ciripit, un piruit, spre seară, de te crezi în raiu. Nimeni altcineva nu

calcă subt acest umbrar singuratic. Şi paserile trăesc ca 'n împărăţia lor...

Azi e o zi năbuşitoare. E în Iulie. Aerul undulează, pare că-i răsufletul pământului ostenit de alergătura lui prin haos... Paserile se scobor pe fiecare clipă să iee în gură câte o picătură de apă din izvorul rece care se prelinge, argintiu, în ciuda arşiţei.

Dar din pricina dogoarei, mlaştinele sunt uscate peste tot. Şi bietul vieţuitor se topeà; ameţit de căldură, o luă într'un noroc înainte, încotro l-o duce soarta. Şi când îşi credeà pierdut, zări cu ochii lui mici roşii, fără de gene, cu ochii lui cei îngropaţi în grăsimea capului, pâlcul ademenitor de salcii. Indată şi-a îndreptat râtul spre ele, cum îşi îndreaptă luntrea botul spre ţărm, — şi-o porni într'acolo. Când a ajuns şi-a dat de baltă, se repezì, nebun de bucurie, gonind paserile care sburară înfricoşate. Se afundă, până la urechi în baltă, apoi închise ochii, răsuflând cu poftă aerul răcoritor. O libelulă sosì, sburând sglobie, şi crezând că deasupra apei e o floare, se lăsă, uşoară, pe râtul trandafiriu. O înfiorare dulce, neînţeles de plăcută, gâdilì su-

fletul musafirului pentru întâia dată în viața lui, și, fericit la culme, prinse a guița, lung și ascuțit. Libelula, văzând că se înșelase, sbură, înfricoșată. Iar paserile ascultară cât ascultară sgomotul acesta, apoi toate, într'un gând, împânziră, care 'n cotro largul câmpiei încropite.

GÂNDĂCELUL

Cum venise pe lume nici el nu-şi dădeà seama. S'a trezit ca dintr'un somn, şi par'că erà de când pamântul. Nu simţise nici du rere, nici bucurie. Şi mult îşi muncise gândul. cum rasarise şi al cui era? Mic, cât un fir de linte, mişcà picioruşele fragede şi ocolea, de pe margini, frunzişoara care-l adapostise. Intr'o zi încerca o pornire lăuntrică, eşì de sub umbra racoroasa şi dădù busna afara, în ploaia de lumina. Atunci ramase pe loc, orbit de atâta stralucire. Incetul cu încetul îi venì inima la loc, şi îndrăznì: deschise ochişorii mai mult, mai tare, mai mari, îi deschise în sfârşit bine-bine, şi privì în sus. Se făcuse parc'á mai mititel decât fusese. Cu câta strălucire, ce adânc şi albastru se desvelea cerul! Şi ce minune! cu ochişorii lui mărunţi, cât nişte fire de colb, îl cuprindeà întreg. Şi ce în-

tunecime, câtă umezeală supt frunzişoara lui. Ce căutase dânsul acolo! Iar din mijlocul tăriei albastre un bulgăre de aur aprins aruncà văpăi.

Tresărì. Era el altul? Picioruşele nu mai erau ale lui, de scânteiau aşa? Şi mai erà îmbrăcat în aur. Caci şi trupuşorul lui, pe care şi-l vedeà pentru întaia oară, scânteia. Nu cumva erà o fărimiţa căzută, de acolo, de sus, o făramiţă de lumină închegată, rătacită pe pământ? Şi, ca o adeverire, pe ţarâna neagră trupul aruncà o lumină dulce. Ce se mai întrebà! Fără îndoială, de acolo căzuse, — acolo trebuia să se întoarca. — Dar ce depărtare! Şi cum să ajungă? Privi în sus; şi atunci, deasupra capşorului, zări lugerul unui crin ce se ridicà aşà de înalt că par'ca floarea din vârf îşi deschideà paharul chiar dedesubtul bulgarului de aur, să-i culeaga razele. — In căpşorul lui îşi înjgheba planul. Să se sue pe luger în sus, să mearga, să meargă şi sa meargă, pâna în vârf, şi de acolo, la bulgărul de aur, din care credeà că se desfăcuse: o săritura — sau o vedea el ce-o face.

Atunci se mişcă din nou, şi, dupa ce trecù peste un grăunte de piatră, cât un munte, şi scoborî dincolo, se trezì la rădăcina crinului. Se odihnì o clipă, apoi la

drum, băete. Mai întâi se rostogoli de pe tulpina lucie, de câteva ori, în țărână. Văzând asta se ridică, pe picioruşele dinapoi, şi, fără să ştie pentru ce, cu cele dinainte îşi făcù, moşnegeşte, cruce.

Pe urmă încercă din nou, şi văzù că poate. Luciu i se păruse lugerul crinului, când colo avea atâtea adâncituri, atâtea ridicături: văi, dealuri. — Dar ce mirezmă se revărsà de sus! Şi-a mers voinicul, a mers. Mult să fi mers. Se uità în jos, şi-l prinse ameţeala. Privì în sus şi se cutremurà. Ce, — nu făcuse nici un sfert din sfertul drumului. Puterile îi cam slăbiră, dar nu se lăsă. Incă vreo câţiva paşi, şi ici, deasupra, par'că se întruchipà o frunzişoară lătăreaţă, ca o prispă. Acolo o să se odihnească. Şi iar purcese la drum: şi umblă, şi umblă, băete; şi de-abia ajunse. Iar când a poposit, ud de sudoare, că părea o picătură de apă, bulgărele de aur scăpătase de amiază. Şi voinicul privì iar în sus. Priveà în sus şi nu-şi credeà ochilor: zile, săptămâni, luni aveà de umblat! Şi cât erà de hotărât şi de vânjos drumeţul, nu-şi putù oprì un oftat!

— Uf! că mult mai am de suit, Doamne!

MARINIMIE

In revărsat de zori, pe baltă, lumina face minuni. Pe faţa apei sclipesc, ici, sfărmături de oglinzi; colo, plăci de oţel; comori de galbeni între trestii. In nuferi, ca'n nişte potire plutitoare, curg raze de aur. Un colb de argint dă strălucirea stufişului. Peste tot linişte, neclintită, de raiu.

Cocostârcul s'a sculat cu noaptea'n cap. A intrat în baltă. Pe picioarele lungi, subţiri ca nişte lugere, trupul lui se leagănă agale. Din când în când îşi udă pliscul; uneori se opreşte de se uită, ispititor, în fundul apei, ca şi cum ar fi dat peste ceva ce căuta de mult. E răcoare, şi răcoarea îl încântă. Nu simte nici o altă dorinţă decât să-şi scalde picioarele în unda rece care-i trimite flori până supt aripi.

Deodată se oprește; încordează gâtul și privește. Pe frunza unui mar o broscuța se bucură și ea de frumusețea și răcoarea dimineței. Când l-a văzut, biata broscuță, a încremenit pe picioarele de dinapoi; cu ochii mari deschiși cată la cumplitul dușman. In spaima ei îl vede uriaș, cu capul atingând cerul, cu pliscul lung, larg, să soarbă dintr'odată balta și, dimpreună cu balta, pe ea. Inima i s'a oprit.

Își așteaptă sfârșitul.

Cocostârcul o vede și înțelege. Dar dimineața e mărinimos. Ș'apoi i se pare atât de mică, atât de neînsemnată această vietate a bălții că, dela o vreme, par'că o pierde din ochi în fundul apei, și nici n'o mai zărește. Ridică piciorul, o pășește disprețuitor, și trece, măreț, mai departe.

Broscuței nu-i vine să creada. Mai stă așa câteva clipe. Apoi, de bucurie, sare pe o altă frunză; și 'ntr'un avânt de recunoștință, ea, cea dintâi, tae tăcerea dimineții:

— Oaac!

FRICOSUL

Iarnă. Noapte lucie pe o lume ca din poveşti: copaci de zahăr, câmp de cristal, iaz de oglindă. Şi'n cuprinsul larg, uriaşul policandru al cerului îşi aprinde, una câte una, luminate, ca într'o nemăsurată sală de danţ. Vieţuitoarele pustietăţii sunt îmbătate de farmecul acesta: paserile sboară ca ziua: lupul poposeşte pe labe, în hăţişuri, şi priveşte nemişcat; vulpea stă lângă vizuină şi nu se 'ndură să plece la vânat; veveriţa aleacă creangă lângă creangă, şi hoinăreşte ca o deşuchiată, padurea 'ntreagă. Iar epurele a sbughiat-o la jucat.

Incet, ascultând, ispitind, a ieşit tiptil-til lin curătură, şi când a ajuns la margine, şi-a văzut întinderea lucie de zăpadă, a 'nceput să sară de bucurie:

— „Poate mai întâlnesc un prieten", îşi ise epuraşul.

Şi gândul îi răspunse :

— Poate mai întâlnești un prieten...
Și iar țupai-țupai, epurele sare vesel:
— Poate dau și peste o prietenă.
Și gândul:
— Poate dai și peste o prietenă.
Și mergând așa, epurașul cu gândul, își vorbe:
— Ce lumină, și totuși luna încă nu a răsărit.
— ...Și totuși luna încă nu a răsărit...
— Dar o să răsară.
— ...O să răsară.
Și cum mergeà pe marginea unei vâlcele, epurașul se oprì o clipă, să se odihnească. Atunci, dela spate, se ridică, albă și ea, ca de ghiață, luna. Stelele păliră; pădurea, copacii, tufele își desbrăcară deodată umbra. Iar epurașul împietrì, de groază: chiar de lângă el, se întinse pe pământ o arătare cu două coarne grozave. După clipa de spaimă, epurașul se destinse ca o coardă și o sbughì la goană, se prăvălì în vale, venì deadura ca un bulgăre, se sculă și iar se rostogolì, până jos; apoi o luă deadreptul tăind câmpul. Se oprì tocmai în stuhăria iazului.

Acolo, de-abia suflând, se ghemuì cu ochii închiși... să nu-și mai vadă umbra!

CÂNTĂREȚUL

E de neam! Intre toate lighioanele lumii, gândește el, nu erà alta care să aibă strămoși mai aleși și mai de viță. Pământul erà o nimica toată, un boț de humă ce orbecăia făr' de nici un căpătâiu, prin văzduh, când neamul lor grieresc își ridicà osanele lui însuși, supt frunzele uriașe din care astazi nici măcar urme n'au rămas. Ei biruiseră vremea, — dăinuiau stăpâni în lung și 'n lat, ca și pe atunci. Chiar un străbunic al lui, cu mii de ani înainte, fusese cântăreț în cuptorul brutăriei lui Por Impărat. Și astea nu erau vorbe de ici de colo, ci le povesteau bătrânii în toate mințile lor, și ei, firește, dela alți bătrâni pricepuți le auziseră. Căci doar așa rămân poveștile pe lume.

Toate gândurile acestea năvăliseră grie-

rului în cap într'o seară, când nu puteà aţipi din pricina unei privighetorî care-i împuiase capul cu cântecele ei, de sus, din copacul supt care dânsul se odihneà. „Mă rog, n'aş putea-o vedeà şi eu pe dihania asta? Ce neam aşa de obraznic să fie?" se întreba greierul. Şi, cum numai de întrebat se puteà întreba singur, ca să afle şi-un răspuns, îşi puse în minte să iscodească pe o lăcustă, deşi numai la gândul că aveà să vorbească unei obrăznicături care îndrăznise să se întreacă din sărit cu el, îl apucau furiile. O căută totuşi şi n'o găsì „Firește, gândì greerul, lăcustă, şi şă steà acasă, — dracu a mai văzut!". Şi cum luna se ascunse într'un nor, rugă pe un licuriciu să-i lumineze calea. Şi, aşa, se întoarse.

Toată nopticica nu închise ochii. Privighetoarea îşi facuse de cap. Il mai mângâià însă pe greier iubirea şi laudele pe care o mulţime de *maica-Domnului*, — gângăniile cele roşii stropite cu negru, — i-o arătau. Lasă că-l căinau că nu putuse dormì, dar din semnele lor, greerul înţelese că şi ele erau mirate de îndrăzneala unei paseri venetice care turburau liniştea băştinaşilor de neam. Greerului i se umflà inima în piept de mândrie, şi, în zori de zi, li se închină cu plecăciune, poftindu-le, în juru-i să-l as-

culte. Şi, cu toată oboseala, greierul le cântă, în cinstea lor, un imn al dimineţei. Iar vacile-Domnului îl rugau să nu mai contenească, fiindcă ele altceva n'aveau de făcut decât să-l asculte.

Şi le-a cântat greierul până ce soarele s'a ridicat de câteva suliţi pe cer. Iar încălzindu-se grozav, cântăreţul se rugă de ertare, să aţipească puţin. Şi se adăpostì supt frunza unei rochiţa-rândunicii. Iar vacile-Domnului se sfătuiră, se ridicară pe firicelele de iarbă dimprejurul culcuşului cinstitului cântăreţ, şi, legănându-se uşor, începură să-i facă vânt, să doarmă în răcoare, cum se şi cuvenea unui mândru craiu ce era.

VULTURUL

S'a ridicat, deodată, din prăpastia întunecoasă, umedă, a munţilor falnici. Şi, doritor de lumină, în această dimineaţă scăldată de soare, şi-a întins aripele ca o flamură, deasupra brazilor bătrâni. S'a înălţat mai întâi drept în sus, ca o săgeată; a străbătut văzduhul răcoros, apoi a rămas acolo, s'a legănat în aer, îmbătat de plăcerea să fluture la înălţimea uriaşă; a plecat capul, şi a privit în jos. Pe câmpiile lucii, satele împrăştiate, ca grăunţele, scoteau sclipiri repezi, ca a prundişului spălat de ape. Oamenii nu se zăreau; deasupra, dedesuptul lui, prin prejur, — nici o vietate. I se părù că 'n lumea aceasta frumoasă, încântătoare, peste care primăverile se aş tern cu spuză de flori e a lui, a lui singur. Şi, scurtându-şi aripele, făcù un ocol

larg, suind şi scoborând prin aer. Apoi i se părù că cevà flutură mai jos, ceva mic, prea neînsemnat, pentru ca să îndrăznească să se sue până la el: se repezì, şi, în ciocul gata să frângă, prinse o pană căzută chiar din aripa lui. Sburà cu dânsa, sus, sus, apoi îi dădù drumul, şi urmărì cu ochi strălucitori, luneçarea uşoară, ca pe o apă, a penei care cândva îi ajutase să se ridice.

Luă munţii în lung. Nici o boare de vânt, nici un murmur de ape care să străbată atât de sus.

Şi aşa a mers până după amiază, cu ciocul deschis, înghiţind aerul, în gâlgâiri puternice, privind în toate părţile, cu ochii lui ca două scântei.

Obosì. Se scoborî uşor şi se aşezà pe vârful unei stânci, ce ţâşneà în sus, goală, din stratul gros de muşchiu al muntelui. Cum stà nemişcat, părea şi el de piatră, părea că-i colţul ascuţit al stâncei încremenite acolo de veacuri.

Pe urmă îşi plecă în jos capul; în fund, în noaptea deschizăturii adânci, tăiată ca de pala unui zmeu, şerpuia, sclipind ca argintul, izvorul. Şi i se făcù dor de răcoarea dulce a apei şerpuitoare. Saltă şi se

repezi în fund; se lăsă în voe, să cadă în apă; stropii reci îl acoperiră deodată, ca niște pietre scumpe, și, întinzând gâtul gol, băù îndelung, însetat. Apoi, își luă iarăși sborul până pe stâncă, sus, se lăsă pe o coastă, întinse aripele la soare, și închise ochii. Aţipi.

Adieri de vânt îl înfăşoară în vălul lor. Aproape se trezește; prin pleoapa închisă încă, par'că zărește un foc grozav, a cărui flacără încinge tot coprinsul zării. Se ridică. Departe, în nori de sânge, soarele apune. Munţii par'că's aprinși, cerul arde.

Își luă sborul grăbind spre cuib.

Se apropie, se lasa tot mai ojs, deasupra muntelui, deasupra pădurii de brazi. Aceeași liniște în tot cuprinsul firii. Mai are puţin, zărește prăpastia spre care vrea să se scoboare, când deodată, în tăcerea neclintită, răsbubue, până'n depărtări adânci, un tunet, și aripa, amorţită, îi cade în jos. Se rostogolește de câteva ori prin aer, simte fierbinţeala glonţului, ca a unui cărbune, ce-i arde carnea, își încordează puterile, caută să mai plutească sus, dar, dedesuptul lui, munţii par'că se prăbușesc. Aripa mai stă puţin întinsă, apoi i se

frânge lângă trup, udă de sânge. Lunecă printre brazi. Răcoarea îl mai înviorează o clipă; iarăşi caută să-şi întindă aripile; se anină de o ramură. Se uită în jos. Drept dedesupt, la rădăcina bradului, un căprior stă liniştit, privind înainte.

Iar vulturul simte că-i pierdut, puterile îl părăsesc. O ură straşnică îl cuprinde; par'că ar dorì să se stingă toată lumea odată cu dânsul. Se lasă să pice drept peste căprior, şi, cu cea din urmă putere, îi înfige ghiara în ochiul curat şi umed.

In vreme ce căpriorul se scutură şi fuge, năuc de spaimă şi durere, pasărea cade moartă, cu ghiarele strânse, cu ochii deschişi.

FILOSOFUL

El mare, negru ca întunericul; numai vârful labelor sunt albe, ca şi când lumina zilei le-ar fi pătat într'adins. Din capul cu fruntea puternică, mare, ochii verzi înfloresc noaptea, ca două scântei. E cel mai frumos motan al târgului. Dar de frumuseţea lui nu-şi dă seama, — de bărbăţia lui însă, da; pentru aceea, în ceasuri de veghere, când i se pare că-şi zăreşte chipul în talerul lunei, şi-şi vede înfăţişarea bărbătească, simte un fior ce-i străbate prin spate şi-l ondulează, de mândrie, până 'n vârful cozii. Trăeşte singur. Ziua stă ascuns cum poate, şi unde poate. Ziua doarme; numai când soseşte ceasul prânzului care îi vine singur în labă, se trezeşte, morocănos.

Căci mâncarea nu l-a ispitit niciodată.

Să bei şi să înghiţi aer când ţi-e sete de înălţimi ameţitoare, aceasta e adevărata hrană, dar aceasta-i o taină pe care numai el o ştie. Când ziua fuge din faţa nopţii, el porneşte; atotstăpânitor, păşeşte, măreţ, peste acoperemintele întregului târg. Se plimbă dela un capăt la altul al mahalalelor, căci n'are dragoste deosebită pentru nici un colţ, De-aici ca şi deacolo firea lui îl îndeamnă mereu aiurea.

In sufletul lui nu tresare nimic, — decât în cele câteva zile când dragostea îl chinueşte. Căci dragostea e pentru toţi acelaş veşnic chin. Şi niciodată nu se simte mai fericit decât după nopţile aceste de sbucium, când, liniştit, gândeşte la ele cu desgust.

Numai farmecul nopţii îl îmbată. Când târgul se scufundă 'n tăcere de moarte, el veghează, de sus, de pe streşina vreunei case. Şi priveşte. A văzut multe: întâlniri ferite, în colţuri de grădini; rugăminţi duioase, de după ferești deschise; îmbrăţişări pătimaşe, în unghere de ziduri; despărţiri sfâşietoare, în praguri de uşi. O 'ntreagă ţesătură de patimi, ca şi sus, în lumea acoperişurilor, cu deosebirea că jos firul patimilor se torcea mereu, fără de niciun răs-

timp. Şi 'n schimb liniştea cerului cum îl minuna! Nici un frământ, nici un sbucium; cunoşteà cerul şi-l citea ca pe o carte. Ştià când răsare luceafărul; când porneà la drum carul mare; când îşi încordà strunele, lira; când îşi adună puii, cloşca. Era un astronom. Şi de sus de unde stà, i se părea câteodată că şi el făceà parte din lumea aceea, că 'mprejurul lui se 'nvârtesc toate, prietenoase, înţelepte, tăcute ca şi el. Şi erà fericit. Singura fiinţă fericită! Iar când zorii mijeau şi când, liniştit, urcà acoperământul să se strecoare iarăşi în noapteà vreunui pod, gândeà, mulţumit, că n'are nici o îndatorire către nimeni, cum nimeni n'avea către el. Şi cugeta: — fericirea e să nu fii al nimănui, nimeni sa nu fie al tău, — să trăeşti singur: tu, şi cerul deasupra.

CALUL

Lui Corneliu Moldovanu

S'a trezit în câmpiile întinse, acoperite de erburile dese, culcate de vânturi, ale Ungariei In mijlocul lor s'a ţinut câtăva vreme de mama lui, o iapă oarbă ce stă răsleţită de ceilalţi cai, dintre cari cei mai frumoşi fuseseră mânjii ei. Apoi, când a simţit fiorul sălbatec ce i se revărsase în sânge, în largul pustietăţilor acestea a deprins cele dintâi goane, ş'acolo şi-a ridicat capul, a lărgit nările şi, cutremurându-şi coama încâlcită de spini, răspunse la chemări necunoscute, trimiţând depărtărilor cel dintâi nechezat puternic ce-i eşise din piept.

Dar, când se învăţase cu viaţa asta slobodă, se pomenì odată prins din fugă, înfrânat cu deasila de către cineva care se aruncă, dintr'o săritură, călare pe el. Atunci a înţeles că ceva îl ameninţă, că cineva vreà să-i ţărmurească libertatea, s'a strâns ghem, apoi s'a destins repede şi a pornit ca o săgeată. Mânca pământul supt copitele lui, simţeà că i se aprinde ceva înăuntru, că ochii îi ard şi că limba îl frige; trupul îi erà numai o apă, gura numai o spumă de sânge. Iar în fuga nebună erbu-

rile îl biciuiau, și i se încolăceau ca șerpii de picioare. Dela o vreme se simți sleit de puteri și se opri. Un nechezat par'că îl chemă dincotrovà; dar, când văzù că dușmanul e tot pe spatele lui, că-i smucește frâul tot așà de crunt, puse capul în piept și, învins, se întoarse încet, purtându-și *stăpânul*. Apoi plecă pe drumuri lungi, prin locuri străine, și depărtate.

L-au necăjit îndelung până să-l învețe cu viața înfrânată de zăbală și pinten. Când s'a desmeticit bine-bine, erà demult deprins cu șaua și știà chiar ceasul de dimineață la care porneà în spre câmp ca să-și poarte călărețul, prin fața regimentului, în văzul sutelor de cai ce stăteau nemișcați, la strigătul goarnei, ca și oamenii de pe ei. Și nu mai puteà de mulțumire, când, după alergările prin vânt și ploae, se întorceà în grajdul în care îl așteptà nutrețul.

După câțiva ani pornì la un drum mai greu. Mergeau feriți, ocolind mereu, oprindu-se la bubuitul tunului; stăteau zile și nopți în ploae și glod, supt cerul încărcat de norii deși, ce atârnau până lângă pământ. Intr'o zi, în capul călăreților cu săbiile scoase, se simți mânat la moarte în-

tr'un vârtej spăimântător. In față le răsări deodată un alt vârtej, și se loviră într'un învălmășag de glasuri, de vaete, de împușcături.

I se părù că nu mai e scăpare, se avântă, sări peste trupuri de oameni și cai, și, în goana nebună, își duse călărețul departe despărțindu-l de ai lui. Un zid de săbii se înălță deodată împrejurul lui și-l oprì. Atunci se ridică în două picioare, se întoarse și se aruncă orbiș înapoi.

Simțeà că pe urmele lui veneau alții, simțeà sbuciumările celui de pe el, dar nìciunul nu-l ajunse. Târziu, când se oprì la un adăpost, în crupă îl ardeà o usturime grozavă. O tăetură de sabie îl crestase adânc. Mânile stăpânului îi spălară rana ușor, o legară, și-l mângăiară îndelung pe coamă.

Trecù și războiul. Intors acasă, își luă locul în grajd, mulțumit de liniștea din prejurul lui, de lumina ce se revărsà, pe ferestruia din față, de fânul mirositor ce-l smulgeà de deasupra capului. Dimineața mergeà la câmp, ca de obiceiu; serile arareori. In grajd vara erà răcoare; iarna cald. Și vremea trecea.

Vremea trecea! anii se scurgeau repede unul după-altul. E he! cine ştie, când fusese războiul! Dar odată cu anii s'a scurs şi puterea, şi avântul lui. Imbătrânise, picioarele îi tremurau după o cale mai lungă; gâtul nu mai stă aşà de încordat, ochiul nu mai căta departe. Odată poticni şi se rostogolì jos cu călăreţ cu tot. S'a ridicat repede, dar de atunci, îl luà mai rar la câmp, şi-l purtà numai la pas. In urmă nu-l mai luà de loc.

Veneà dimineţele la el, îl mângâià, dându-i fiori ce-i fugeau pe supt piele, apoi porunceà soldatului să-l plimbe prin ogradă. Par'că nici lui nu-i mai veneà să iasă din grajd; îi plăceà să mănânce încet, cu ochii închişi, peste care razele soarelui că deau ca o ploae caldă din susul ferestruii înguste.

Intr'o zi, uşa grajdului se deschise largă, şi doi soldaţi aduse un cal tânăr, înspumat. Insuşi generalul arătă unde să-l pue la esle: — el, bătrânul, aveà să fie mutat mai în colo, în colţ, iar nouà venit îi luà locul, în faţa ferestruii. Bătrânului par'că îi veni din nou vlaga tinereţii, ridică în sus capul, se uità la stăpânul lui, apoi rămase cu ochii pironiţi pe acel care-l înlocuià. Iar când se

duseră cu toţii, se închise uşa; şi când venitul ridică botul să smulgă din braţul de fân, din care dânsul mâncase mai înainte, el se smuci, rupse frâul şi, repezindu-se către celălalt, îl muşcă de gât. Ii despărţiră repede, iar el luă, pentru întâiaş dată, dela soldat, două lovituri de vargă. A doua zi, dimineaţă tare, generalul veni, porunci să se pue, în faţa lui, şeaua pe calul celălalt, încălecă şi porni. Bătrânul întoarse capul şi-i urmări cu ochii până departe.

In fiecare zi, cei doi cai se măsurau cu privirea, şi câteodată bătrânul, reînsufleţit, se smuceă să se arunce. In urmă, primeă loviturile de vergi şi se puneă să mestice, liniştit, nutreţul, ca şi cum nu s'ar fi întâmplat nimic.

Intr'o seară, după multă vreme, calul cel tânăr întinse capul, cu ochii cercetători către bătrânul lui tovarăş. Acesta a stat o clipă ca şi cum ar fi vrut să se hotărască, apoi simţind, ca niciodată, mirosul acela de câmp, care-i aminteă de herghelia lui, de caii lângă care nu fusese de atâta vreme, întinse şi dânsul gâtul, şi boţurile lor se atinseră. Au stat câtva aşa, apoi bătrânul se încordă, rupse belciugul şi, rămânând slobod, veni încet, se alipi de celălalt, şi în-

cepură să mănânce liniştiţi, unul lângă altul. Din seara aceea nu-l mai legară.

Se deprinseră împreună, aproape nú se mai puteau despărţi. Când cel tânăr eşeà înşăuat, bătrânul necheză înăduşit, nu-şi găseà astâmpăr, şi plecà încet-încet prin ogradă, după el, până îl aduceau soldaţii în grajd. Acolo aşteptà să se întoarcă tovarăşul, ca să mănânce. Iar serile, când oboseà să mai mestice, îşi răzimà botul de gâtul celui tânăr şi dormità.

Într'o zi, bătrânul nu mai putù să se ţină în picioare. Ochii i se împăienjeniră deodată, genunchii îi tremurau, şi buzele scăpară jos mâna de fân ce smulsese atuncea. Voì să se reziine de tovarăşul său şi nu izbutì. Incet, încet bătrânul simţì cum se întunecă ferestruia spre care cătà, i se muiă încheieturile, şi trupul îi lunecă în jos. Întâi se ţinù sprijinit în cele două picioare de dinainte, apoi îl părăsiră şi acestea, se rostogolì pe o parte, horcăì de câteva orì, şi rămase întins, sbătându-se încet... Iar calul cel tânăr îşi apropiă botul de trupul aproape nemişcat, stătù câtăva vreme cu ochii pironiţi, apoi tresărì, întoarse capul spre uşă, şi necheză prelung.

FRUNZA

S'a desfăcut din mugur, într'o dimineață caldă, a începutului de primăvară. Cea dintâi rază de soare s'a împletit pe dânsa ca o sârmă de aur, făcând-o să tremure de fericirea unei asemenea atingeri. Ziua întâi i s'a părut scurtă, și apropierea nopții o mâhnì. Lumina se stinse, răcoarea o făcù să se sgribulească, să se vâre între celelalte și să aștepte, ațipind, până a doua zi, venirea soarelui.

Cu ce revărsare de strălucire se ridică stăpânitorul lumii, până sus, pe cer! Raza se scoborî din nou, și toată ziua, încălzită, frunza se scăldă în albastrul văzduhului.

In scurtă vreme, se desfăcù mare, verde, mai frumoasă ca toate, mai sus decât celelalte, tocmai în vârf. De deasupra îi cădeà lumină, de desupt se ridicà, până la ea,

mireazma crinilor albi, singuratici, cu potirul plin de colbul aurului mirositor.

Un ciripit străin o miră. Şi cea dintâi rândunică, venită de departe, tăiă albastrul ca o săgeată, înconjură copacul de câteva ori, cu strigăte de bucurie, apoi se aşeză pe streşina casei, cântând mereu...

Dar, într'o dimineaţă, raza de soare nu mai venì. Cerul rămase acoperit de nori. Cea dintâi picătură de ploae o izbì rece, greoae. Câteva zile a plouat. Nici rândunelele nu se mai vedeau. Dar mirosul crinilor, seara, se împrăştia puternic, umed: o ameţia.

După zilele acestea, lipsite de scânteere, soarele răsărì într'o dimineaţă, înfocat, vărsând par'că flacări, încălzind totul în câteva clipe. Raza o fripse. In după amiaza zilei aceştia, o păsărică cu pene verzi şi galbene, un scatiu, venì moleşit de căldură, de se furişă sub dânsa, la umbră, la adăpost. Şi frunza se bucură, acoperì cum putù mai bine păsărica ; iar aceasta, ciripì întâi năbuşit, din guşă, apoi mai prelung, mai dulce cum nu auzise frunza cântec.

Şi, în fiecare zi, păserea veneà să se ascundă de căldura cotropitoare, în fiecare zi frunza o ferea, şi seara cântecul se împrăştia vesel,

Câț n'ar fi dat acuma frunza pe o picătură de ploae! Dar norii fugeau goniți de vânturile din înălțimi; cerul de sticlă, în flăcărat, uscase totul. Crinii nu mai miroseau; când și când rozeta, care își scutura sămânța coaptă, împrăștia mireasma ei în zorii unora din dimineți. Prea multă lumină, prea multă căldură. .

Nopțile senine, cu craiu nou, cerul spuzit de stele, o fermecau. Ar fi vrut să fie veșnic noapte...

Paserea veneà mereu, câteodată și noaptea rămâneà acolo, aținind, cu căpșorul sub aripă...

Și trecù mult, până ce, odată, vântul de toamnă începù să bată. Zilele erau mai răcoroase, nopțile mai reci; cerul arare-ori curat. Puternic suflà vântul tomnatic! Apusurile erau ca sângele, și par'că înroșiau și pământul. Frunza își simți puterile slăbite; cu greu putea să ție piept vântului care o clătină în toate părțile; câteva tovarășe, smulse, fluturară prin aer, apoi, fuseseră duse mai departe.

Paserea îi veneà mai rar, nu mai cântà, și asta o mâhneà cumplit.

Frunza tânjeà, se îngălbenea; celelalte, de pe acelaș copac, par'că se îngălbeniseră și mai repede. Incepuseră să cadă. Frunza au-

zeà mereu, de colo, din vârf, foşnetul cobitor al tovarăşelor ce o părăseà strecurându-se uşor, ca o şopotă, ca o rugăciune, aşternându-se jos, într'un lăvicer pe deasupra căruia vântul alergà grăbit.

De dimineaţă până seara, şi noaptea, frunzele cădeau într'una. Unele mai repezi, altele mai domoale, aninându-se de ramuri, ca cerând ajutor, numai într'un târziu, dându-se învinse, cădeau, îngropându-se, între celelalte.

Într'o dimineaţă, se speriă. In tot copacul rămăsese numai ea! Ramurile goale se loveau unele de altele, tremurând ca de frig. Deasupra, cerul cu nori greoi ca de bumbac; în largul lui, stoluri întregi de paseri plecau în şir; atunci băgă de seamă că şi cuiburile rândunelelor rămăseseră goale.

Un fior o străbătu, şi se gândì la paserea care nu o văzuse de câteva zile. In clipele acestea, când par'că se cutremurà la gândul că poate şi dânsa va trebuì să se desprindă, să moară ca şi celelalte, vederea prietenei pe care o adăpostise atâta, iar fi fost de ajutor.

Şi paserea par'că auzì chemarea tovarăşei de altădată; venì, dar se oprì puţin, pe o altă ramură, ca şi când n'ar fi cunoscut locul obişnuit în care cântase, apoi îşi luă

sborul, şi, în trecerea grăbită, fără să întoarcă măcar capul, lovì cu vârful aripei frunza, care abia mai ţinându-se, căzù la rândul ei.

Şi lăvicerul de jos nu se mai îngroşă, din ce fusese, cu această, cea din urmă, moartă.

CA SOARELE!...

O casă, o livadă şi-o curte mare. In casă stau stăpânii; în livadă sunt pomi roditori; în curte felurimi de paseri.

Aşa, în curtea aceasta s'au întâmplat multe şi mărunte, căci unde-s paseri multe dragostea-i stăpână. Nu mai departe, acum o lună un cocoş a fugit, peste gard, cu bogheta altuia. Nu i-au mai văzut de-atunci nimeni! Unele paseri spuneau una, altele alta, gâştele şuşoiau, fel şi chipuri, pe socoteala celor doi îndrăgostiţi. Ei şi-au văzut de treabă. Acum o săptămână, o găină, o *americană*, zor nevoe după un pichiroiu. Au şters-o şi aceştia. Iar zarvă, iar şuşoteli, nimeni nu mai puteă nici dormi, nici mânca; cum se întâlneau două paseri faţă'n faţă se 'ntrebau: — „Ce-i cu americanca?" Cealaltă: — „Ce-i cu pichiroiul?" Pichiorul aşă; ame-

ricanca altfel. Şi ei doi habar n'aveau de gura lumii!

De aceea când pichirea, stingherà, hotărî să-şi caute un soţ, şi-şi puse ochii pe păun, — pasere de neam mare, — se ferì de toţi, de frică să nu li se aşeze cineva deacurmezişul dragostei. Şi-a început pichirea să se învârte'n sus şi'n jos pe lânga păun. Azi aşa, mâine aşa, pâna când i-a venit odată la socoteala şi i-a şoptit, cu glasul ei cel dulce: „Pi-chi-chi-chi-chi-ri": — „Te iubesc!" Păunul a privit-o dintr'ntâi de sus, dar pe urma şi-a dat seama că nici pichirea nu e de lepadat: mai auzise că dragostea, dacă o întâlneşti, s'o culegi de ori unde-ar fi; s'a rotit, şi-a raspuns: „Chiau!" — „Bine!" Şi zilnic s'au curtat. Pichirea, mică şi pestriţă, dar şireată; paunul mare, minunat de frumos, dar cam sec.

Şi aşa, într'o dimineaţă, pichirea, harnica titerez, s'a sculat mai devremior chiar decât cocoşul, a ciugulit ce-a putut, şi pe urma s'a dus supt culmea păunului, de l-a sculat. Şi-amândoi, aripă la aripă, au pornit pe pajişte. Flori, racoare, mireazmă dulce. Pentru întâia oară şi-au apropiat pliscurile: Intâiul sărutat! — „Sunt mulţumită!" —

„Chiau!" — „Sunt fericită!" — „Chiau!" Ce Dumnezeu, gândește pichirea, numai atât e în stare să-mi răspundă? Și în clipa aceea se înalță, rotund și de aur, soarele!...

Peste lume se revărsa valuri de lumină, Paunul strălucește de par'că ar fi îmbrăcat în fir. Pichirea îl privește încântată, mândră de frumusețea iubitului ei. Apoi se întoarce de se uita, uimită, la soare. Și, cu sufletul ei sălbatec, plin de poezie, își îmbie și iubitul: — „Privește, privește, dragă!" Dar păunul se supără. Îngâmfarea îi descleștează limba: — „Ce să te uiți la soare, când ma ai pe mine! Rogu-te, privește-mă!" Și cum pichirea se uită încă spre răsărit, păunul i se pune drept în față și își înroțește coada: — „Privește-mă!" Se uita pichirea, se uită mirată, apoi, dumerindu-se, îi raspunde: — „Te privesc, dar ascunzându-mi lumina soarelui nu-ți mai văd nici strălucirea ta".

Și, desamăgită, pichirea îi întoarce spatele...

Numai așà paserile din curte nu mai avură prilejul să șușotească pe socoteala altor doi îndrăgostiți.

PĂRĂSITĂ

Singură! In tot cuprinsul câmpului larg, dânsa nu se zareà, decât numai când vântul culcà erburile înalte, şi ea rămâneà în picioare, albă cum e laptele, cu coama împrăştiată peste ochii orbi, cu coada lunga, încolacită dealungul picioarelor subţiri. Veneà dimineaţa în urma hergheliei întregi, la pas, ascultând de departe, clinchetul clopoţelului de argint, dela gâtul calului care, nu de mult încă, se ţinuse pe umele ei. Pe rând clopoţelul a trecut la toţi mânjii ei, cei mai frumoşi de prin ţinuturile acelea. Pe doi dintre dânşii îi ţineà minte încă, pe ceilalţi îi hrănise, îi alintase cu botul ei catifelat, îi simţise lângă dânsa, dar nu-i văzuse niciodată.

Intr'o seară, dupa o ploae groaznică, se îmbolnăvise; scăpase cu viaţă, dar îşi perduse vederea. Simţià căldura soarelui, mi-

roseà câmpul, dar lumina nu mai erà nicăeri. A fost groaznică cea d'intâi noapte. Innauntrul grajdului se facù deodată par'că şi mai întuneric. Eslea erà în faţă, odinioară o mai zarise, aşa, ca prin sită, şi peste o clipa se ştersese dinaintea ei. Deasupra capului erà fereastra; ridica ochii şi stete aşa până când glasurile oamenilor, ciripitul rândunelelor, ce-şi aveau cuibul chiar deasupra, lipit de o grinda, îi vestì dimineaţa. Dar fereastra tot nu se luminà.

Şi întunecata a rămas de atunci! Acumu se deprinsese. De trei patru ani par'că au uitat o toţi. Pleaca singura din graid şi se intoarce singura. Ceilalţi cai, îndata ce a jund in câmp, o iau razna, se împrăştie repede. Dânsa paşte puţin, apoi ramâne cu urechile ciulite, cu ochii în gol, ca şi cum ar aşteptà pe cineva. La amiaza vine la apa; îşi ştie locul la jghiab: pe lânga ea nu simte nici un cal. Toţi ceilalţi beau mai încolo. Arareori, seara, îşi mai aduc aminte de dânsa. Atunci aude glasul călăreţului care goneşte caii, cum o striga prelung: „Martaa!" Ea întoarce capul şi o ià înapoi. Vine la pas, sleita de puteri, printre tulpinele înalte de lumânărica ce o ating uşor, ca şi când ar alinta o. Şi par'că întreg câmpul s'a obiş-

nuit cu dânsa, o cunoaşte şi-i e dragă; cum merge încet, fluturi mici, albaştri, atraşi de albeaţa părului, se ţin după dânsa, se aşază pe cr pa lucioasă, se ridica iarăşi, alungându se unii pe alţii, şi o întovărăşesc până d parte. Vine şi se duce mereu pe acelaş drum. S'a deprins: o ia mai întâi deacurmezişul câmpului, apoi dealungul unei prapastii grozav de adânci, în care, dacă ar puteà sa se uite, ar căderà ameţită poate. Merge drept pe marginea povârnişului, înfaşurata în mirosul cimbrului ce creşte tocmai pe fund. Pazitorii hergheliei au privit la început lucrul aceasta miraţi, apoi au lasat-o, doar và lunecà odată, sa scape de dânsa... Dar ea pune piciorul încrezatoare, merge cu gâtul întins, cu năzile umflate să simtă mai tare mirosul erbei sălbatice, care par'că o înviореaza. Apoi strabate satul; cânii nu o latra, copiii nu o fugaresc, nimeni nu se apropie de dânsa. In grajd, un grajd parasit în care numai ea stă, într'o încăpere s'ngu'a, îşi găseşte totdeauna fânul. Iarna e ca într'o pivniţă; şi noaptea, când viscolul geme la ferești ca un uriaş ranit, ea se culca jos. între paele moi, şi, neliniştita, aşteapta sa auda a doua zi glasul unui om...

In dimineaţa aceasta o lua încet, încet,

din grajd. Se simţia slabă; când intră în câmp, în nemărginirea înnecată de flori dese, aerul par'că erà mai greu; se înnăbuşa; vroì să pască, smulse câteva fire de iarbă, şi se aşeză, ca niciodată, jos. Intinse botul, adulmecă, o greutate par'ca o apăsà deasupra creştetului, apoi soarele începù să ardă din ce în ce mai puternic. Semin-ţele florilor miroseau ca şi cum ar fi fost prăjite, şi iarba se încălzì subt dânsa ca şi într'un culcuş. Şi, deodata, vântul începù să sufle, cu suspinuri adânci, venite cine ştie din cari codri, cu vâjâituri puternice, cari culcau tulpinile şi le încurcau într'o reţea. Un tunet de-abia se auzì, pe deasupra paserile alergau grăbite, scoţând ţipete de spaimă. De departe, dinspre munţi, veneà iopotul ploaei. Se sculă în picioare, îngrijată, când cele dintăi picături căzură plescăind pe trupul ei. In câteva clipe ploaia o înnecă; nu puteà să răsufle, din coamă apa se scurgea ca dintr'un izvor. O apucă un tremur. Un tropot înnăbuşit îi izbì auzul: herghelia se întorceà în fugă; şi prin vuetul ploaei un glas răsuna prelung: „Martaa!" şi a doua oară: „Martaaa!". Apoi nu mai auzì nimic. Atunci, dibuind, înfricoşată, sub potopul ce se revărsà de sus, luă drumul înapoi, păşind ca printr'o băltoagă în care picioarele i se

afundau, şi ajunse la marginea prăpastiei. Ploaia cădeà cu furie; aproape nu mai puteà merge, se oprì de-asupra deschizăturii adânci, în fundul căreia şuvoiul gâlgâià înfuriat. Şi, fără de veste, i se părù că se mişcă supt ea pământul: nici n'avù vreme să se înfricoşeze, malul se desprinse mai întâi domol, răsturnând-o pe-o coastă, apoi se surpa dintr'odată, repede, la vale, rostogolind-o până în adânc, oprind-o tocmai pe un dâmb dedesuptul căruia fierbea pârâul. Şi vântul care suflà printre malurile prăpastiei, curgând şi dânsul, ca o apă, aplecă mănunchiurile înalte ale cimbrului sălbatic peste trupul ei sdrobit.

SINGURATECII

Pe lacul luciu din gradina cu florile neclintite de nici o adiere, cu crengile nestra bătute de nici un foşnet, pe lacul ador mit că pare o uriaşă lespede de cri tal ce acoperă o altă grădină fermecata, lebada, — barbatul rămas singur, — trece ca o închipuire, alb ca zăpada, cu aripele ca două scoici de argint, cu gâtul lăsat între ele, subţire, ondulat ca toarta unei amfore. Paserea pluteşte lin, şi în ea par'ca poarta, rătăcit, sufletul unei fiinţi duse de pe lume.

Sus, pe bolta adâncă, stelele au pălit; în haosul albastru luceafărul sclipeşte tainic, strălucitor, purtând par'că în văpaia lui viaţa tuturor lumilor cereşti, a lumilor veşnic călătoare în necuprinsul firii.

Acum, jos, lebăda sfidează faţa apei, sus, luceafărul luminează întinsul tăriei. Numai

ei doi sunt pâlpâirile nopții acesteia în care lumea pare adâncită într'un somn de moarte. Amândoi rătăcesc singuri, amândoi străjuesc singurătatea, mistuindu-se în tăcere; mândri, deopotrivă de reci, — deși, unul, bulgăre de ghiață, celălalt, pară de foc. Și se cunosc, se văd în fiecare seară, merg unul către altul, și se 'ntâlnesc: din înalt, luceafărul își scoboară raza jos, în adâncul apei, unde răsare ca un mugur de aur.

Iar paserea se apropie de scânteia picurată din cer și plutește ușor, împrejurul ei, mai întâi în cercuri largi; apoi în rotiri tot mai strânse, tot mai strânse; până ce se oprește drept deasupra resfrângerii stelei, și-atunci din mugurul de aur; pare că se desface dintr'odată o floare plutitoare, o floare măiastră de argint.

Și astfel stau de se privesc: sus, lebăda de aur a cerului, jos; luceafărul de argint al apelor.

CĂPRIOARA

Pe muşchiul gros, cald ca o blană a pământului, căprioara stă jos lângă edul ei. Acesta şi-a întins capul cu botul mic, catifelat şi umed, pe spatele mamei lui, şi cu ochii închişi, se lasă desmierdat. Căprioara îl linge, şi limba ei subţire culcă uşor blana moale, mătăsoasă a edului. Mama îl priveşte şi 'n sufletul ei de fugarnică, încolţeşte un simţimânt stăruitor de milă pentru fiinţa fragedă căreia i-a dat viaţă, pe care a hrănit-o cu laptele ei, dar de care trebuia să se despartă chiar azi, căci vremea înţărcatului venise de mult încă. Şi cum se uită aşa, cu ochii îndureraţi, din pieptul căprioarei scăpă ca un muget înnăbuşit de durere; edul deschise ochii.

Căprioara se îmbărbătează, sare în picioare şi porneşte spre ţancurile de stâncă, din

zare, printre care vrea să-l lase rătăcit. Acolo, sus, e păzit și de dușmănia lupului, și de iscusința vânătorului, căci pe muchile prăpastiilor acelora numai ele, caprele, puteau a se încumeta. Acolo, l-ar fi știut ca lângă dânsa. Dar până la ele erau de străbătut locuri pline de primejdii. Căprioara își asvârle picioarele în fugă fulgerătoare, în salturi îndrăznețe, — să încerce puterile edului. Și edul i se ține voinicește pe urmă; doar la săriturile amețitoare, se oprește, câte o clipă, ca și cum ar mirosi genuna, apoi se avântă ca o săgeată, și behăind vesel, sburdă de bucurie pe picioarele subțiri ca niște lugere.

Dar trebuesc să scoboare, să strabata o pădure, ca să urce din nou spre țancuri. Căprioara conteneşte fuga; păşeşte încet, prevăzătoare. Trece din poiană în poiană, intra apoi sub bolți de frunze, pe urmă prin hrube adânci de verdeață, până ce pătrunde în inima, întunecată ca un iad, a pădurii.

Și-au mers mult așa până-ce au dat în sfârșit de luminiș. Edul, bucuros, o ia înainte sărind. Dar în aceeași clipă căprioara se oprește, ca de-o presimțire, adulmecând. In fața ei, de supt o cetină, ochii lupului străluceau 'lacomi. Un salt și edul ar fi fost sfâșiat. Atunci căprioara dă un sbieret adânc,

sfârșietor, cum nu mai scosese încă; și dintr'un salt, cade în mijlocul luminișului. Lupul, văzând prada mai mare, uită edul și se repede spre ea...

Prăbușită în sânge la pământ, sub colții fiarei, căprioara rămâne cu capul întors spre edul ei. Și numai când acesta, înspăimântat, se topește în adâncul pădurii, căprioara simte durerea, iar ochii i se tulbură de apa morții.

CUCOŞUL

In nucul stufos din marginea ogrăzii gainile cocoţate, de cu seară, pe crengi, dorm duse cu capul supt aripi, împrăştiate, care mai sus, care mai jos, cum le-a fost mai pe plac şi le-a venit mai la socoteală. La o parte, aşa, să le poată vedea pe toate, sculat cu noaptea 'n cap, stă cocoşul, — Paşa, cum îi zic toţi ai casei, — rotofeiu, îmbrăcat în pene, cu creasta lasată, strengăreşte, cam pe-o ureche. Cu gâtul întins, cu ochii încă setoşi de somn, priveşte. E poet. Sufletul lui, deşi războinic, e mai avântat spre frumos, decât al curcanilor ce se umflă într'atât de par nişte burdufuri, când sunt seci ca nişte gogoşi; decât al tuturor gândacilor ce se plimbă pe apă şi fac pe visătorii, dar în cap n'au minte nici măcar cât un grăunte; ori decât al răţoilor, cari cu cât sunt mai fuduli,

cu atât umblă mai legănaţi; şi chiar decât al păunilor mândri în port, dar cu glasul, între paseri, ca al măgarului între dobitoace. El e poet! E cel d'intâi care se minuneaza de frumuseţile firii, şi fară părere de rău, îşi rupe întodeauna din somn, numai sa vadă cum rasare soarele .De aceea dânsul acum priveşte, pe când toţi ai casei dorm.

Mijişte de ziua. Departe, în zare, se desluşeşte, uşoara, dunga de lumina a zorilor; întâi e ca o dâra de zăpadă, apoi, încetul cu încetul, se preface într'un întins de apa care-şi înalţa o margine tot mai sus, prelingându-se spre cer, ca sorbita de o putere a văzduhului. Pe urma, oglinda aburită de până acum, pare că resfrângere un foc departat, se face lucie, poala cerului prinde fiinţa par'ca, şi lumina începe sa se cearnă peste pământ, uşoara ca un colb de argint. Departe, cine ştie unde, se văd dealurile, mai încoace câmpul, aproape satul şi, chiar în faţa, îşi desface stâlpii din umbra casa dela cealalta margine a ograzii. Aerul se înfiora; cucoşul răsufla fericit, apoi îşi udă pliscul în mărgăritarul de rouă de pe frunza cea mai apropiată. Lumina încremeneşte o clipă.

Cucoşul îşi cauta cu ochii tovarăşile, le

zăreşte şi în gândul lui le judecă pe toate. La stânga, ici, doarme Sura, nadoleanca; — babătia, tot lângă el şi numai lângă el: a scos cinci rânduri de pui până acum şi mai face pe tinerica; uf! tare l-a mai plictisit. Colo, mai jos. Ţiganca, sora Surei; ceva mai tânără, dar tot o poamă: amândouă gâlcevitoare foc. In dreapta, la rând, pe crengi deosebite: Roşcata, Bogheta şi Cucueta; bune fete, dar prea îşi scoteau ochii dela el, şi prea i se ţineau de urmă. Cel puţin Bearca, de pe creanga cea mai de jos, vazuse că n'are încotro şi-l lăsa în pace. Dar unde-i Puica? Asta, da, îi erà dragă ca ochii din cap. Puica e o americană albă ca laptele, puţin mai răsărită decât un ou şi cu un cucuiu mai mare decât ea întreagă; îi place cum merge înfiptă, cu capul ţanţoş, tremurându-şi uneori moţul, ca şi cum i-ar fi atras luarea aminte: „ghidi! ghidi!" Dar unde-i?

Atunci un foşnet uşor de aripi îl făcù să ridice ochii; drept deasupra lui, Puica şireata, întinsese gâtul şi, pe când celelalte visau încă, strengăriţa îl sărută de „bună-dimineaţa".

Şi'n aceeaşi vreme într'o scăpare orbitoare, din fundul zării, cele d'intâi două raze ale soarelui se topiră în ochii celor doi

îndrăgostiți. Cucoșul își înfoiă penele și rămase așà, minunat, în fața răsăritului care ardeà în-pară. Peste câteva clipe privì spre gainile ce dormeau, și zise puicei : „Ce frumusețe Dumnezeească, dragă! Și proastele astea dorm". Apoi plănuì o ghidușie: făcù Puicii cu ochiul, dându-i sa înțeleagă că le-o pregatește el. Se ridică în picioare, bătù din pintenî, își fâlfâì aripele ca două steaguri și întinzându-și gâtul, — cu gândul într'adins să le faca să tresară, buimace, din somn — trâmbiță din gușă, voinicește:

Cu-cu-ri-guuu ! !...

28—29. C. Stere: Patru zile în Ardeal.
30. Emile Zola: Căpitanul Burle, Jacques Damour nuvele, traducere de B. Marian.
31-31 bis. Mihail Eminescu: Poezii, revăzute, clasificate şi completate de Mihail Dragomirescu şi Dr. Constanţa Marinescu.
32—33. Molière: Tartuffe, comedie în 5 acte, traducere în versuri de A. Toma.
34. C. Hogaş: Părintele Ghermănuţă, nuvele.
35. G. Diamandy: Ochii de ghiaţă, nuvele.
36. Honoré de Balzac: Preotul din Tours, traducere de Cecilia L. Trantomir.
37. G. Aslan: Spre ideal.
38—39. Em. Gârleanu: Ochiul lui Turculeţ, nuvele.
40—43-43 bis. Edmondo de Amicis: Cuore, traducere de d-na Sofia Nădejde.
44-44 bis. Mihail Eminescu: Poeme.
45—46. Petre Vr. Haneş: Poveşti din diferite ţinuturi româneşti.
47. V. Alexandri: Barbu Lăutarul.
48—49. A. Mândru: Floarea Tibrului.
50 C. Negruzzi: Nuvele de moravuri.
51—53. Bl. Ibanez: Coliba blestemată, traducere de V. Demetrius.
54. Al. Odobescu: Doamna Chiajna.
55-55 bis.—57. H. Spencer: Despre educaţie.
58—60. F. H. Burnet: Lordul cel mititel.
61-63. E. şi J. Goncourt: Sora Filomena, roman, traducere de M. Negru.
64-64 bis 65-65 bis. Th. Speranţia: Anecdote cu noroc
66-67. Ch. Dickens: Un poem de Crăciun.
68-68 bis 69-69 b. Th. D. Speranţia: Anec. cu minuni
70-71. C. Marino: Ada Lăzu.
72-75. I. Giurgia: Oameni din Ardeal.
76-77. Em. Gârleanu: Gâza.
78-79. Matilde Serao: Iubire pierdută.
80. D. D. Patraşcanu: Condica D-nei Pompiliu
81—85. G. Bruno. Copii lui Marcel.

86-91. L. Leist: Napoleon I.
92-93. Const. Ciulescu: Marin Ocnaşul.
94-97 şi 94-97 bis. d'Argenta: Curtezana.
94-103. Th. D. Sperantia: Vinovată?
15. V. Alexandri: Buchetiera din Florenţa.
16. Nietzsche: Sărbătoarea Măgarilor.
17. Gorki: Două-zeci-şi-şase şi Una.
17. Nuvele Japoneze.

Din colecţia „Scriitorii Celebri"